

Politika

Törvény szélén járó
Legutolsó szakma.
Törtetve bukik rá
Az ember salakja.

(Farkas Elek)

XXIX. évfolyam 1. szám
2022. január

SOLT OTTÍLIA

„REMÉNYTELENNÉ VÁLOK A POLITIKAI MEGOLDÁSOK IRÁNT...”

BESZÉLGETÉS BULÁNYI GYÖRGGYEL

A 71 esztendőös Bulányi György piarista szerzetest és életművét, a Bokor katolikus bázisközösség mozgalmat nemcsak eretneknek nyilvánította az anyaszentegyház, hanem a minap le is bolsevikozta az Élet és Irodalomban Szeifert Ferenc katolikus plébános. 1951-ben a "bolsevikok" életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, s ebből csaknem 10 évet le is ült 1961-ig. A közben forradalmi úton eszközölt megszakítás során, 1956-ban Göncz Árpád jelenlegi köztársasági elnök bújtatta egy darabig. 1961 után a TEMPO szállítómunkása lett 10 évre, a munkaügyi miniszter, korábbi börtöntárs protekciójával, majd fordító. Lékai bíboros 1976-ban tévtannak minősítette a KIO-ban (Keressétek Isten Országát) összegzett nézeteit, 1982-ben a püspöki kar megvonja tőle a nyilvános működés jogát. 1985-ben a Vatikáni Hittani kongregációja is elítéli Bulányi György tanait, amelyek elutasítanak mindenféle erőszakot, így a katonai szolgálatot is; és tagadják a hierarchiának járó engedelmességet.

Bulányi az ökumenét, a keresztény felekezetek közösségét hirdeti, sőt, az ökumenébe beleérti a zsidó vallást is, s politikai - vagyis Istentől és Jézustól idegen - rosszhiszemű tévedésnek tartja a lényegi közösség megtagadását. Beszélgetésünk apropóját az adta, hogy együtt voltunk a németországi Berhenben, az emigráns magyar szervezetek ökumenikus találkozóján. Megjegyzésre érdemes, hogy a találkozón közlemény született, amelynek utolsó passzusa szót emel az Állami Egyháziügyi Hivatal országlásának idején az egyházak által is elítélt katolikus papok rehabilitálásáért. A hazai sajtóban a közlemény e passzus nélkül jelent meg. Azért

Solt O.: „Reménytelessé válok a ...”	4932
Benyhe I.: Kereszténység és politika (I.)	4937
Schein G.: A kereszténységről, mint ...	4943
Merza J.: Politika	4946
Bulányi Gy.: Politizálni?!	4946
Gromon A.: Beleszólt-e Jézus...?	4951
Király I.: Generációs gúla	4952
Farkas I.: Hála	4954
Lipien M.: Kedves Bokorbéli Testvéreim!	4956

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

a jég repedezik: 1989-ben a nyilvános könyvpiacra
kötet jelent meg Bulányiról, és 1990-ben eddig csak
kéziratban terjedő két művét is kinyomtatták.

Beszélő: Mi a véleménye az elmúlt másfél évben
történekről, a választásról, erről az egészről? Főképp a
saját szempontjából!

- Egyike vagyok azoknak, akik örülnek, hogy az történt
az utolsó pár évben, ami történt, és nem az folytatódott,
ami régen. A választásokról pedig úgy gondolom - ez
nagy közhely, de -, pontosan kifejezi azt, hogy hol tart
a mai magyar társadalom. Azt hiszem, hogy ez a mai
magyar társadalom. Azt hiszem, hogy ez az eredmény
pontosan megfelel annak, amit a ferences barát
mondott, amikor beleszólt a rendházon kívüli életbe:
"enyhüljön, enyhüljön, de ne változzon!" Én azt hiszem,
a magyar társadalomnak elementáris igénye, hogy
semmilyen radikális fordulat ne történjen. Aki az elmúlt
40 esztendőben nem akart börtönbe vagy társadalmi
szemétdombra kerülni, annak meg kellett tennie a maga
kicsi, közepes vagy nagy alkuit. Tehát nem óhajtja a
nagy méretű tisztogatást, azt, hogy kinek-kinek a

múltjába belenézzenek. Mert félok, hogy majdnem mindenütt fel lehet fedezni: volt egy kis vastapsolás, volt egy kis presszózás a rendőrséggel. Úgy mondhatnám, hogy egy kicsit mindannyiunknak van vaj a fejünkön.

- Ami a kimondott szavakat illeti, az MDF és a győztesek részéről sokkal több ilyenfajta fenyegetés hangzott el. "Radikális nagytakarítás", "teljes őrsváltás". Ezt mindenesetre az MDF mondta. Ha igaz, amit mond - és biztos, hogy igaz -, akkor ez inkább a nem verbális üzenetekből következik, vagyis abból, hogy a szabad demokraták magja egy afféle savonarolai társaság, amelyikből kinéz ez a szigor.

- Abban, amit mond, van valami igaz... mégis a szavazások is ezt mutatják, hogy a magyar társadalom úgy kapaszkodott bele az MDF által vezetett pártcsoportosulásokba, mint ahogy annak idején '45-ben belekapaszkodott a Kisgazdapártba. Volt valami olyan érzés, hogy aki azt mondja, hogy keresztény, hogy erkölcs, aki azt mondja, hogy vallás, azt mondja, hogy haza, ez jelenti nekünk a biztonságot. És nem kétséges, hogy a győztes koalíció szótárában ezek a szavak gyakrabban fordulnak elő, mint a FIDESZ- vagy az SZDSZ-szótárban.

- Saját, fontos dolgai szempontjából, azoknak a tanoknak a szempontjából, amelyeket hirdet a keresztény hit gyakorlásán belül, kedvezőnek véli ezt a fordulatot? Nekem ugyanis vannak kétségeim. Vajon a lelkiismereti szabadságnak egy keresztény számára kedvez-e ez a kibontakozni látszó kurzus?

- Egy szűkebb és egy tágabb választ adnék. A szűkebb: a Bokor-bázisközösség helyzete. Nem titok, hanem nyilvánvaló tény, hogy a mi törekvéseinknek Magyarországról az első nyilvánosságot Haraszi Miki csinálta meg, amikor az 1981-es karácsonyi ajándékunkban összegyűjtöttük azokat a leveleket, amelyeket Lékai bíborshoz írtunk. Ebben az időben Kovács Lacit, Gromon Bandit az erőszak elutasítását és az ellenszereket képviselő álláspontjuk miatt egyházi büntetésben részesítették. Haraszi Miklós erről a Religion in Communist Lands számára összeállított egy gyűjteményt. És a Beszélő akkortól kezdve egyértelműen pozitívan foglalt állást mellettünk, miközben az egész magyar katolikus szellemi élet vagy hallgatott rólunk, vagy pedig elítélt bennünket mint nem keresztényeket, és elítélt bennünket mint nem hazafiakat. Tehát mi attól a tábortól kaptunk az elmúlt tíz esztendőben támogatást, amelyiknek az erői az SZDSZ-ben vannak.

- Attól, hogy mi szeretjük egymást, hogy a közös múlt és rokonszenv összeköt minket, mégis úgy vélheti, alkalmasint joggal, hogy ez a fordulat, a keresztény pártok győzelme kedvezőbb a Bokor kibontakozása és legitimitása szempontjából.

- Több mint ötven esztendő után újból kaptam útlevelet. Tettem egy-két utat Nyugaton, és beszéltem vagy előadásokat tartottam nyugati magyar és nem magyar

anyanyelvű, katolikus és nem katolikus hívő közösség előtt, és senkinek sem jutott eszébe az, hogy az én mondanivalóm eretnek. Hozzátenném, hogy a haladó jellegű teológiai folyóiratok, amelyeket katedrán lévő emberek írnak általában, nem hiszem, hogy lényegileg más hangnemben beszélnének az általam is megérintett kérdésekről. És nemhogy nem vonták meg tőlük a papi működést, hanem katolikus egyetemeken katedráján oktatnak. Ami itt Magyarországon velünk történt, az a katolikus glóbuszon belül is súlyos eszmei és tudományos elmaradottság, másfelől egyértelműen az államegyházi hivatalnak a nyomása. Az államhatalom Helsinki következtében nem tudott már bennünket bebörtönözni, és így a hierarchiát használta fel eszközül a megsemmisítésünkre. Ettől eltekintve nincsen semmi kétség, hogy a Vatikán jelenlegi vonalvezetése hallatlanul konzervatív, és harcban áll a Hittani kongregáció vezetőjén, Ratzingeren keresztül a katolikus teológia majdnem minden jelentős képviselőjével. Küngtől elvették a katedrát, ám ugyanazon a thübingeni egyetemen tanít. Kicserélték a cégtábláját: az ő tanszéke, az ő intézete nem a katolikus részhez tartozik, de katolikus papként működhet tovább. Az, ahogy velünk elbántak, az egyértelmű következménye volt annak, hogy a Vatikán, amely próbált szót érteni a Szovjetunióval annak érdekében, hogy keleti politikája itt, Magyarországon legalább gyümölcsöző legyen, és tudjon püspököket kinevezni, retirált Miklós Imre kívánságának.

- Miklós Imre megszűntével a Bokor közösség helyzete az egyházon belül javulni fog vagy megoldódik?

- Ezt szeretném, ez lenne a logikus, ez lenne a természetes, de a katolikus egyház a szokásait húsz esztendőn belül nem tudja módosítani. '44-ben idejött a szovjet, és '64-ig a Vatikán nem tárgyal, és a magyar püspököknek is megtiltja, hogy tárgyaljanak. Húsz évet kibírt, akkor utána jött a Casaroli, és megcsinálta azt, amit megcsinált, és tulajdonképpen ez a Bokornak a végzete. Ha a Vatikán fejével gondolkodom, azt mondom, hogy nagyon szép, ami Magyarországon történik, de köztudomású, hogy a szovjet csapatok még bent vannak. A Vatikán semmiféle látványos személycserére nem szánja el magát.

- És ez ennyire személyekhez kötődő helyzet?

- Én azt hiszem, az adott személyek, az adott végrehajtók számára ma már presztízskérdés. Hiszen tíz esztendő óta az mondatik a püspöki kar körleveleiben, a katolikus sajtóban, vasárnaponként a szószéken, hogy ez egy nem katolikus tanítású társaság. Most már nemcsak a püspökök, hanem lassan a papok is azonosulnak azzal, amit tíz esztendőn keresztül mondanak, s nem súghatták meg a hívőknek, hogy egyházállami nyomásra mondjuk ezt! Lassan azonosulnak vele. Majdnem azt képzelem, hogy a Ratzingertől egyenes parancsnak kellene jönnie: tessék visszavonni azt, amit 1982-ben a Bokor és a Bulányi ellen mondott! A Ratzingertől hogyan várjam, mikor

számára is presztízskérdés lett, hiszen '87-ben, ötesztendőös időhúzás után mégiscsak megjelentette a magyar sajtóban azt, hogy az én tanításommal valami baj van. Kizárólag a magyar sajtóban, a katolikus egyház semmiféle hivatalos orgánumban Hegyeshalomtól nyugatra nem jelentetett meg semmit se. Se az Acta Apostoli Sedisben, se az Osservatore Romanóban egy árva sor nem jelent meg arról, hogy az én tanításommal baj van. Következésképpen én csak ezen a kicsi Magyarország területén nem misézhetek, Kolozsvárott minden további nélkül, Pozsonyban minden további nélkül, vagy Újvidéken vagy akárhol.

- Lengyelországban, amelyik sokkal erőteljesebben katolikus ország, mint Magyarország, van-e valami hasonló mozgás a vallásos életben, mint amit Ön, illetve a Bokor képvisel?

- Ha egy lengyel katolikkal beszélek, öt percen belül valami baj lesz. Mert a lengyel katolikus ott tart, úgy gondolja, hogy a püspöknek forró drótja van a Szentháromságához.

- Ezek a tapasztalatai egyházi személyekkel kapcsolatosak, vagy egyszerű hívőkkel?

- Egyházi személyekkel. Papokkal. Nagyon szerette volna a Concilium c. folyóirat, ami hét nyelven jelenik meg, és 25 esztendő óta létezik, hogy legyen lengyel nyelvű kiadása is. Megakadályozta a lengyel püspöki kar. Valahogy én úgy érzem, hogy a lengyel katolikusok ott tartanak, mint ahol mi a prohászkaik fellendülés idején. Tehát úgy 50 esztendővel hátrább.

- Az a kérdés, hogy a magyar katolikusok hol tartanak? A Bokornak pl. mekkora tere van ezen a hívő közösségen belül?

- A Bokornak nagyon rosszul áll a magyar katolikus társadalmon belül a szénája. Az utolsó tíz esztendőben annak, hogy egy buzgó katolikus pap szabad utat kapjon az Állami Egyházügyi Hivaltól és a Magyar Püspöki Kartól, az volt a feltétele, hogy elhatárolja magát tőlünk. Az elhatárolódást meg is kellett magyaráznia a fiatalságnak, amelyikkel foglalkozni akart. Tehát ma a templomba járó fiatal katolikus értelmiség és nem értelmiség úgy tudja, hogy hozzánk nem szabad kapcsolódnia, mert az a hitének a tisztaságát veszélyezteti.

- Szóval sikeresen gettóba zárta a Bokort az állami nyomás alatt álló hierarchia.

- Ez körülbelül megfelel a valóságnak. Nem az az igazi bajom, hogy a hierarchia ezt csinálta, az az igazi baj, hogy mondjuk az az 50 magyarországi rámenősen dolgozó, igen buzgó pap annak fejében, hogy ő nyugodtan dolgozhatott az utolsó esztendőkből, eljutott oda, hogy: "Értsétek meg, hogy már rég nem politikai kérdéstről van szó, hanem arról, hogy eretnekek".

- Ez a nagymarosi ifjúsági mozgalom körül éleződött így ki?

- Nagymaros csak látványos megjelenítője volt a dolognak. De a '82-es pünkösdi találkozó ott, az sorsdöntő és sorsot pecsételő volt.

- Ott még készült rá, hogy celebrál...

- Igen, és '81-ben a Nagymarost rendező papok, amikor a bíboros próbálta valamilyen szöveg aláírásához kötni a koncelebrálást, nemet mondtak. Azt mondták, hogy a kisközösségek magyarországi egysége olyan fontos, hogy inkább maradjon el Nagymaros. És mikor '82-ben újból előállt ezzel a bíboros, akkor már beöltöztek, akkor már hajlandók voltak együttműködni. Érezték a masszívan növekvő állami és hierarchikus nyomást. Az egyik püspök például ezzel a szöveggel kereste meg az egyik fiatal papot, aki a Bokorhoz tartozott: "Te, hagyd őket! Miért csinálod? Olyan koncentrált állami és egyházi nyomás fog nehezedni rájuk, hogy feltétlenül szektába kényszerülnek." Ezen semmi más nem segítene, csak ha Ratzinger megjelentetné az Új Emberben: azért ítélem el Bulányit, mert a Miklós Imre azt mondta nekem, hogy a következő püspököt a Szentatya már nem tudja kinevezni. Na de ez lehetetlen.

- Azt mondta, hogy rosszul áll a Bokor szénája. Ez azt jelenti, hogy haldoklik, sorvad, csökken, vagy azt, hogy stagnál?

- Azt jelenti, hogy ugyanannyi energiát kell ma is befektetni ahhoz, hogy egy embert megnyerjünk gondolatainknak, mint az elmúlt húsz esztendő során. Tehát nagyon sokat.

- Diplomataikus válasz volt. Ezzel szinten lehet maradni, vagy pedig növekedni lehet?

- Sorvadásról biztosan nincs szó. De a növekedési ütemünk lassú. A változások talán adtak sok szimpatizánst, talán sokan elgondolkodtak. Mégis az Új Idők-beli könyv harmincezer példányban megjelent, és javarészt elfogyott. De az nincsen, hogy a Bokor-beli papokat, akiket kivétel nélkül kényszernyugdíjaztak vagy elraktak egy isten háta mögötti faluba, ahol már a pasztorációs lehetőség zéró, meghívónak egy olyan templomba, ahol van fiatalság meg értelmiség. Ki vagyunk rekesztve lényegileg azokból a lehetőségekből, ahol tábor lehet szerezni.

- Ez lett volna a következő kérdésem. Azt mondta, hogy fiatal értelmiségi. Én úgy tudom, hogy a katolikus papok egy része a fiatalság körében az elmúlt talán 10 évben eredményeket ért el. Lábra kapott egy igazi katolikus ifjúsági mozgalom. Ez tagadhatatlan, és ez nagyon nagy dolog. Hiszem, hogy ebben a közegben, amiben élünk, konstruktív erő minden szempontból. Közös érdeke hívőknek és nem hívőknek, hogy növekedjék. De ez teljes mértékben értelmiségi mozgalom, vagy döntően az.

- Talán picit módosíthatunk, nagyon picit. A Bokor teljesen értelmiségi mozgalomként indult. 45 évvel ezelőtt debreceni egyetemisták és más városok egyetemistái alkották. Most az a helyzet, hogy az egyetemen végzettek aránya, azt hiszem, egyharmad. Bizonyos fokú betűszeretet nélküli emberek nincsenek közöttünk. Biztos, hogy nincsen segéd munkásréteg. Aki pedig nem segéd munkás, hanem szakmunkás, az eljut az érettségiig, és eljut még valameddig, ami utána van. A Bokornak az élete az, hogy minden egyes találkozóra van házi feladat, valamit el kell olvasni,

valamiről be kell számolni. Nem marad meg, aki nem értelmiségi. Ha ez nem is jelent egyetemi végzettséget.

- A tartalmas hitélet feltételének látja-e, hogy valaki képes legyen ilyen típusú intellektuális erőfeszítésekre?

- A jelen pillanatban úgy látom, ahhoz, hogy az emberiség ki tudjon kerülni a fenyegető zsákutcákból, amelyekben benne van, alapvetően gondolkodni kell. Hogy a gondolkodás valakiket elsősorban tanítvány szerzésére, másokat pedig elsősorban Teréz anya és SZETA-féle karitatív cselekedetekre fog bírni, az adottságain múlik. De az alapvető feladatot mi abban látjuk - úgy szoktuk mondani -, hogy döntsük már el, mi fán terem ez a kereszténység? Tulajdonképpen Jézus Krisztus mit akart? Egy új vallást, mert nem volt meglepődve az előző kilencszáznyolcvanhatal, vagy pedig rendbe akarta tenni az emberiség dolgait? Enélkül az alaphang nélkül mi nem várunk semmit sem. Azaz nem gondoljuk, hogy értelmes dolgot tudnánk csinálni.

- Tehát az ön személyiségéből adódóan a Bokor elsősorban egy kiképző hely, egy közvetítő mozgalom, amelyik tanítványokat nevel azért, hogy a gondolat szép csendben terjedjen, de nem akarja megcélozni közvetlenül az életet?

- A Máté evangéliuma szerint Jézus azt mondja tanítványainak nagypéntek előtt: "Menjete és tegyétek tanítványokká az összes nemzeteket." Jézus azt, amit alapított, egy olyan jellegű mozgalomnak gondolta, amelyben mindenki azt csinálja, amit ő csinált. Tizenkét embert szed össze. Tehát valami egészen mást, mint amit a világ kezdetétől fogva a vallások csináltak. Összegyűjtöttek száz, ötszáz, ezer, kétezer embert, és annak volt egy sámánja, egy papja, és vallásilag szórakoztatta vagy kiszolgálta a hívő közönséget. Nekünk nagy közönségre nincsen szükségünk, csak közösségeket akarunk csinálni.

- Na de várjon! Az evangélium jézusi modellje több. Igen, Jézus tizenkét tanítványt gyűjt maga köré, és együttélési elveket adott nekik. Ámde közben meggyógyította a leprást, feltámasztotta a tetszhalottat, kenyeret és bort fakasztott, tehát beavatkozott a mindennapi életbe. Igyekezett elsimítani azokat a konfliktushelyzeteket, amelyek az útja során elé kerültek. Nem az isteni tökéletesség megtestesítői vagyunk, nem is várhatjuk el egymástól és saját magunktól sem. De a Bokor a krisztusi példának csak a tanítványgyűjtési felét képes vállalni?

- Azt hiszem, hogy ezt nem tudom elfogadni. De egyszer egy régi jó barátom azzal csúfolt ki, hogy ha a Bulányinak azt mondják, Jerikó és Jeruzsálem között fekszik egy ember, akinek a sebeivel kellene valamit csinálni, Bulányi azt válaszolja, hogy sajnos nekem könyvet kell írnom a szeretetről, én nem érek rá ezzel foglalkozni.

Ismerjük ezt a magatartást, de ez egy olyan karikatúra önmagunkról, amelyikkel azonosulni bűnnek tartjuk. Mondok néhányat a Bokor általános célkitűzései közül. Az egyik, hogy "van már fél tucat gyereked?" Ez az

egyik társadalmi beágyazottságunk, a másik pedig az, hogy "túljutottál már az éhezőknek juttatandó tíz százalékon?" Tehát minden Bokor-tag tudja, hogy az egyetemi tanárképző szeretetből és azt nem gyakorolni, ez csak karikatúrája a Krisztushoz tartozásnak. Mi nem a felebaráti szeretet gyakorlásának kárára szeretnénk Jézus tanítványává kiképződni, hanem azért, hogy el ne menjünk azokba a zsákutcákba, amelyekbe a történelmi kereszténység a konstantini fordulat óta elment. És nehogy azt higgyük, ha Jézus Krisztus nevében kiirtunk százmillió indiánt, hogy a többi meg lehessen keresztelni, akkor valami Istennek tetszőt csinálunk.

- Hogy tudnak tíz százalékot juttatni az éhezőknek? Hogyan tudják megkeresni azokat, akiknek juttatnak?

- A harmadik világ. Ez olyan alapvető dolog minálunk, mint hogy reggel és este imádkozunk.

- A harmadik világba megy ez a tíz százalék?

- A harmadik világba megy, mert mi azt mondjuk, hogy ha valaki itt a környezetében valami nyomorúságot lát, hát úgyszincs lelkiismerete azon nem segíteni. De az ötmilliárd ember közül körülbelül hatszázmillió a gazdag, a nemzeti átlagjövedelmek szerint. A többi éhezik. És mi a Stanci néni támogatásuk? Hivatkozván arra, hogy a Stanci néni valamikor jobhoz szokott, és most kicsi a nyugdíja. Jézus Krisztus nem Stanci néniről beszél, hanem arról: "éheztem és ennem adtatok."

- Nem akarok hitvitába keveredni, de nem nagyon értek egyet ezzel. Nagyon durva leszek; kényelmes megoldásnak tartom, mert a szeretetet letudják egy kis pénzzel, holott nemcsak a Stanci néni van, megtalálják itt a "harmadik világot" házon belül. Elküldeni könnyebb, mint hogyha bajmóldónak a jelen lévő "harmadik világgal". Tudomásom szerint a híveinek egy része törekszik is erre. Például Pécelen, ahol Egymást Segítő Csoportot csinálnak más felekezetűekkel, nem hívőkkel együtt.

- Akiben van valami, amit úgy hívnak, hogy lélek, az mindenképpen bajlódik azzal a nyomorúsággal, amelyik az orra előtt van. Jézusnak van egy olyan szava, hogy "ha csak a barátaitokat szeretitek, akkor mi különöset tesztek? Erre a pogányok is képesek!" A magunkfajta ember részéről az erdélyieket támogatni az fennkölt lelkesedésből és szenvedélyből való hazafiúi tett, ehhez nem kell Jézus tanítványának lenni, ezt bárki más is megcsinálhatja. És én jézustalanságot látok abban, hogy ha itt van mellettem, és magyar, akkor a kicsi bajon is nagyon segíték, de ott messze rakásra döglenek az emberek. Ezt csinálják meg mások? Szóval ez a tíz százalék a harmadik világ éhezőinek egy ilyen nyomatókos Bokor-szöveg. S közben csöndben jönnek a vallomások: "olyan nagy bajnak tartod, hogy én annak az összegnek a felét mégis erdélyieknek juttattam?" Tehát ezt mondanom kell, mert különben egy nemzeti, Duna-medencei, egy európai szűkösségre zsugorodunk, a jézusi emberiség szélessége-tágassága helyett. Nagyon fontosnak érezzük, hogy tessék a távoli nagyobb nyomort legalább annyira becsülni, mint a

közeli kicsit, mert különben hogyan mondhatom azt, hogy a jézusi ember mindenkit szeret?

- Úgy tudom, a Bokor-közösségbe tartozó barátainktól, hogy ellenzi az igazi keresztény emberek, vagyis a Bokor-közösséghez tartozók nyílt, direkt politizálását... Miért?

- Distrikciót teszek, és akkor azt hiszem, könnyen érthető lesz. Én azt gondolom, hogy a jézusi koncepcióhoz ragaszkodó embernek kutya kötelessége minden társadalmi kérdéssel törődni, és kutya kötelessége a hatalmat nem vállalni. A jézusi koncepciónak a lényege az, hogy az emberi együttéléshez szükséges szabályokat mindenkinek joga van kikényszerítenie önmagából. A hatalom gyakorlásával azonban ezeket a szabályokat másból is kikényszerítjük. Az egész jézusi koncepciónak a lényegét egy alternatív társadalomban látom, amely nem él azokkal az eszközökkel, amelyekkel minden hatalom. Minden kényszerít és kiváltságot elutasít.

- És olyan türelmes ember, hogy azt mondja, meg kell várni, amíg magától összeomlik ez a gonosz világi hatalom? A szeretet és a hatalomnélküliség világa majd valahogy lassacskán eljön, és nem lehet siettetni az istentől elrugaskodott hatalmi politizálásba való betagolódással?

- Én azt gondolom, hogy ez a türelmesség gyorsítja a folyamatot. Furcsa ellentmondásnak látszik, de megmagyarázom. Én úgy képzelem a Jézushoz ragaszkodó embereknek a történelmi szerepét az emberiség életében, hogy van egy társaság, amelyik kipróbálja, hogy hogyan lehet asszonyt tartani, nem azon az alapon, hogy "asszony verve jó", és hogyan lehet ezeknek a családoknak egy családokat összekötő társadalmat létrehozni azon az alapon, hogy ha betörnek hozzánk, nem jelentjük fel a tolvajt a rendőrségen, tehát mindenfajta fegyveres erőszakos retorziót kikapcsolva az életből. Én azt hiszem, hogy amelyik társadalomban van egy olyan alternatív mag, amelyik tud valami különbet élni, mint a társadalomnak a többi része, ez bizonyos húzóerőt gyakorol. Amikor ennek a húzóerőnek a következtében a társadalomnak az erkölcsi teljesítményszintje megnövekedik, ez a mag fölfedezi a szeretet megvalósításának új területeit, ha tetszik, magasabb iskoláit, a lécet magasabbra teszi. Ez talán tapasztalat is, de reménynek mindenképp remény. Másfelől viszont azt látom, hogy az emberiség ellen nem tudott a kereszténység nagyobbat véteni, mint hogy Nagy Konstantin idején átvette a haruspexek feladatát. A fehér ember, aki talán a kereszténységtől függetlenül is, a görög és római kultúrának hatására predesztinálva volt arra, hogy valamilyen értelemben elibe ugorjon a földgolyót betöltő többi fajtának, ez jó lelkiismerettel csinálta mindazt, másfél évezreden keresztül, aminek következtében a nem fehér ember számára az, hogy keresztény, tömeggyilkos, kizsákmányoló, ez körülbelül azonos... Tehát elmondhatatlan a kereszténység bűne a Nagy Konstantin-i fordulat következtében. Azzal, hogy egyszerűen menedzselte az

államhatalmakat, és isteni szentesítést adott mindarra a tömeggyilkosságra, amit zsarnok és nem zsarnok uralkodók háborúban és államrezon címén elkövettek.

- Várjunk! A keresztény tanítás hatalmi manipulációkat és törekvéseket leplező szerepe, és a hívó keresztény politikai elkötelezettsége nem ugyanaz. És azt gondolom, vitatkozván azzal, amit mondott, hogy bizony adódik - mondjuk most - olyan szituáció, amikor a nyílt politikai szerepvállalás visz közelebb például az alternatív életforma megvalósításához. Például azért, mert le kell bontani olyan korlátokat, amelyek erőszakkal gátolják, hogy ezek a modellek szabadon terjedjenek. Egyáltalán az alternatív életforma lehetőségeinek a megteremtése is politikai kérdés.

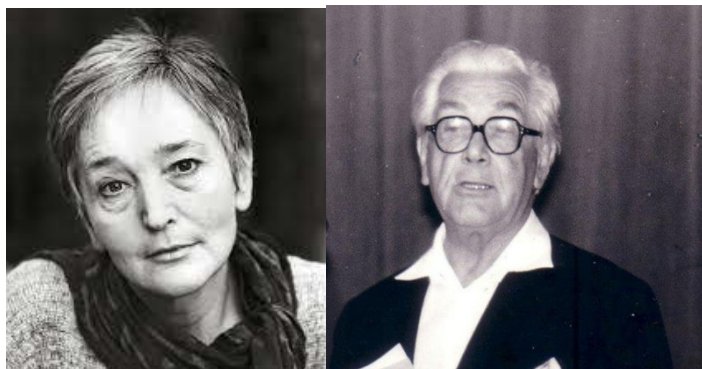
- Minden társadalmi kérdésbe tehetsége és hozzáértése szerint mindenki belemerülhet. Ha teszem azt, pedagógus vagyok, akkor annál, hogy mi lesz a magyar közoktatási ügygel, nekem fontosabb és ennél engem közelebről érintő kérdés nincs a világon. Nincsen olyan területe a magyar társadalom szolgálatának, amelyikről mi ki akarunk vonulni. Mi csak azért nem foglalkoztunk 40 esztendőn keresztül a társadalmi kérdésekkel, mert pusztán az, hogy összejöttünk, beszélgettünk arról, hogy Jézus Krisztus tulajdonképpen mit akart, hát ez is az akasztófa árnyékába vitt bennünket. És így egy kicsit aránytalan teológiai érdeklődés fejlődött ki bennünk. De tisztában vagyunk vele, hogy most, amikor a lehetősége megszületnek, ennek az egyoldalúnak látszó teológiai érdeklődésnek vége kell, hogy szakadjon. Több Bokor-tag a mondottak ellenére is beleszédült a politizálásba. Mészáros Andris tanítványomból majdnem képviselő lett, azt hiszem, nagyon kevéssel maradt le. Éppen most volt egy találkozó, ő volt a soros elnök, és beszámolt magáról. Az ő egész SZDSZ-pályájának magyarázata az, hogy az előbb elmondott körülmények következtében lassan teljesen légüres térbe került, ám ebben a megváltozott világban kinyílt számára egy sereg emberrel való találkozás, beszélgetés lehetősége.

- És maga elítéli őt ezért?

- A következőket mondtam: Andriskám, nem imádkoztam azért, hogy megbukjál, de azért örülök... Nálunk mindenki maga dönt, de az általános Bokor-magatartás Merza Jóskaé, aki amíg az SZDSZ nem SZDSZ, hanem Hálózat volt, addig azt mondta, hogy ott helye van. De a pártba már nem kísérte el a barátait. Nem választotta az MDF-et sem. Nekem nem az kell, hogy a zászlón legyen rajta, hogy Jézus Krisztus, nekem az sem kell... Pedig az MDF-ben, ott emlegetik az Istent, ott van piarista diákszövetség, de engem ez nem hat meg. A szavak semmire sem jók. Politikai pártban lévő személyekkel komoly akcióegységben tudok lenni, elképzelhető, hogy köztünk összesen annyi a különbség, hogy aki a pártban benne van, az vállalja, hogy meghozza azt a törvényt, aminek a megszegéséért börtön jár. És ez az egyetlen, ami elválaszt engem attól, aki vállalja ezt. Azt gondolom, hogy ez egy egészen különös személyes útnak a következménye, én

magamban ezt tapasztalom. Reménytelenné válok a politikai megoldások iránt, és azt hiszem, hogy ez következett be Jézusnál. Ez a pusztai kísértés visszautasításának lényege. Konrád, Kis János, Haraszti, ezek a személyek ma még közelebb vannak hozzám, mint 1981-ben, mikor megismerkedtünk egy tanítványom testvérének a lakásán. Bár Konrád akkor nagyon megértett. De... Merném azt mondani, hogy Jézus Krisztus óta nagyon kevés akkora szenvedelem született meg az emberiség ügyének elrendezésére, mint amekkora Marx Károlyban. És mi lett belőle? Petőfi vagy Széchenyi emberi nagysága előtt minden további nélkül meghajtom a fejem. Úgy neveltek a piarista iskolában, hogy tulajdonképpen ezek voltak a történelem szentjei, ezek a politikusok. De azt kellett tapasztalnom, hogy alig valaki csinálja ezt önzetlenül. Mindenki kiváltságért csinálja. Majdnem mindenki kiváltságért csinálja. Mert mi lett a marxizmusból a hatalomban? Az egész semmi másra nem volt jó, csak néhány ember kiváltságának őrzésére. Végül is ebből a szempontból az előző világ semmivel sem volt más, és az azt megelőző világ sem volt más. Meg kell csinálni azt, amit a politikusok legkülönbjei is vallanak, anélkül, hogy a hatalomban részt vennék.

Beszélő, 1990. május 12.

BENYHE ISTVÁN

KERESZTÉNYSÉG ÉS POLITIKA

(I. RÉSZ)

A politikának keresztény közösségeinkben nincs túl nagy tekintélye. A hatalom akarásának, megszerzésének és megtartásának vágya, hasonlóan az uzsorához, visszataszító a keresztény ember számára. Élesen meg kell különböztetnünk a **politikai hatalom** világát a **hit** mély átélésből fakadó keresésétől. Mindkettő fontos számunkra. A földi életter berendezkedése meghatározza életünket, az Isten által kijelölt út keresése, és a felismert igazság szerint való élés pedig örök életünk feltétele.

Magyarországon mindenki ért a futballhoz meg a politikához. Csakhogy, amíg a futball szabályait a legtöbben ismerik, addig a politika szabályait, alapelveit, gyakran céljait sem értik, és úgy gondolják, hogy a saját elvárásaikat kell a politikának teljesítenie. Aki tehát tisztában van a játékszabályokkal és tudja, hogy mire megy ki a játék, milyen körülmények befolyásolják a meccset és gyakran az eredményt, az elfogadja az eredményt, ha nem is mindig örül neki. Hogy tudjuk miről van szó, hogy jobban felkészülhessünk a jövőre és megfelelő ismeretek birtokában menjünk (vagy ne) választani, néhány hiperaktív barátunk már egy ideje rájja a fületem, hogy beszéljek a politikáról. Mégpedig úgy, hogy ne a megosztást, a botrányt, a választási szempontokat helyezem előtérbe, hanem a Krisztusra figyelő ember értékrendjén és látásmódján keresztül közelítsünk a problémához. Az én tudatos kereszténységemmel egyidős számomra is a kérdés: szükségünk van-e nekünk, jézusi tájékozódást igénylő embereknek politikai ismeretekre, esetleg tudásra, amikor a politikát feszültségforrásnak, a keresztény értékrenddel többnyire szemben állónak tartjuk, az evilág – végső soron kerülendő – dolgai közé soroljuk?

1. Fogalmi bevezető, vagy mit is fogunk vizsgálni

Először tisztázni kell a fogalmakat, a mondanivalónkat. A mai ember már távol áll a közvetlen döntéshozástól, a társadalmi rendszerek tényleges ismeretétől. Az athéni demokráciában a népgyűlés résztvevője megvitatta a közösség dolgait, döntést hozott és közvetlen kapcsolatot látott döntése és a következmények között. Ott is volt csalás és megvesztegetés vagy megfélemlítés, de a dolgok és alakítóik mégis sokkal közelebb voltak egymáshoz. Ma a társadalom sokkal bonyolultabb rendszerek szövevénye, amelynek átlátásához még a jog- és államtudományi diplomásnak is szakvizsga és sok éves tapasztalat szükséges. Tapasztalati és statisztikai tény, hogy az emberek túlnyomó többsége nem érti az életét szabályozó társadalmi rendszerek és alrendszerek lényegét, működését, nehezen igazodik el az elvek és a személyek által képviselt eszmék, alapvetések között, és végképp képtelen a döntése következményeit előre látni. Képviselőinket ugyanis személyesen csak ritkán ismerjük, a rájuk ható erőteréről legtöbbször fogalmunk sincs, **minden információt a kommunikációs csatornákból meritünk** (amelyek hitelessége tudjuk, hogy kérdéses). Vagyis bátran nevezhetnénk a politikai hatalom képviselőit **négy évente megújító választásokat csupán színjátéknak**. Köztudott, hogy a választásoktól nem fog megváltozni sem az ország államformája, érdekrendszere, szövetségi rendszere, gazdasági kényszerei, kapitalista berendezkedése stb. A politikai vezetésben a személyek változása garantálja, hogy mindig hinni lehessen az újrakezdésben, a megújulásban, egy eljövendő jobb

világban. A megválasztott új képviselők pedig mindig újra kezdik a hatalom gyakorlásának tanulását. A hatalomgyakorlás művészetét ebben a négyéves periódusos rendszerben soha nincs elég idő megtanulni és áthagyományoztatni. (Mint pl. egy középkori monarchiában.) Vannak ugyan sokszor újraválasztott vezetők, képviselők, de nekik is számolniuk kell a beáramló újakkal. **Azok a kísérletek mind elbuktak, amelyek a választók felkészültségéhez akarták igazítani a választási rendszert.** A vagyoni vagy a képzettségi cenzust simán megbuktatta a demagógia. Axióma, hogy minden szavazat egyenértékű, aki ezt vitatja, az nem demokrata, nem keresztény, nem tisztességes stb. Egy írástudatlan és egy akadémikus – akárhogya is látja a világot – ugyanannyit érő szavazattal rendelkezik. Vannak törekvések, hogy bizonyos élethelyzetben a felelősségi szinthez kötődjön a szavazat, pl. az eltartott kiskorúak számához, de még sehol sincs rá példa. Ugyancsak része a politikai küzdelemnek, hogy bővítsük, vagy szűkítsük-e a szavazói bázist? A határon túli magyarok bevonását az ellenzék a szavazatok felhígításának fogja fel, amellyel a kormány magát erősíti. A levélzavazatok megnehezítésével, szabályzásával éppen fordított a helyzet. Itt is látszik, hogy az izgatott társadalmi lelkiállapot inkább lehet cél, mint a jó kormányzás garantálása. Kinek a célja? **Ki van a háttérben?** Nem tudjuk pontosan, de érezzük, hogy valaminek lennie kell. **Bogár László** évek óta kísérletezik, hogy körülírja, éreztesse, leleplezze ezt a rejtőzködő világerőt. Ez nem a mi célunk, de ahhoz, hogy jó lelkiismerettel döntsünk politikai kérdésekben, vagy legalább el tudjuk dönteni, hogy részt akarunk-e venni a döntésben, érdemes történeti távlatából szemlélve átszaladnunk előadásunk tárgyán, a **társadalom vezetését ellátó rendszerek történetén.**

2. A hatalmi szerkezet

Az élet alapszükségletein kívül minden emberi tevékenység ismeréséhez, végzéséhez előzetes felkészültség szükséges. Még az állat is tanulással sajátítja el a magasabb rendű életfunkcióit. (Hogyan vadásszon, hogyan védekezzen, rejtőzzön, hogyan viselkedjen másokkal, a fajtársakkal stb.)

Az ember társadalmi léte során – akár akarja, akár nem – olyan létszervezési, együttélési problémákkal szembesül, amelyek egyre inkább megkövetelik a tényszerű ismereteket (pl. szakismereteket), az ismeretek révén a részvételét a társadalmi munkamegosztásban, és egyben egy **átlátóképességet is**, amely segíti a napi döntések meghozatalában. Amíg a szakismeretek megszerzését mindenki az iskolától várja, az átlátó- és eligazodó-képességet azonban a legtöbben természetesnek, illetve adottságnak veszik.

A társadalomban egy alacsonyabb technikai színvonalon a kultúra örökítése, az életfenntartáshoz szükséges ismeretek továbbadása, az **átlátóképesség** alapvető megszerzése a közösségben, a családban, illetve a kultuszban (vallásban) történt. Akkor még nem

kellett helyesírássra, oktatásra vagy szakiskolára gondot fordítani. A közösségi élet szervezése, a közösség közös feladatainak ellátása minden időben összehangolt emberi tevékenységet, a közügyek intézését igényelte.

Az emberi közösségek vezetése a legnagyobb presztízsű feladatok közé tartozott. A jó vezetői képességet Isten adományának tartották, sőt, olykor gyakorlóját magát is istenként tisztelték (Egyiptom vagy az inkák istenkirályait). A képességek alapján gyorsan vezetővé válni ma már talán egyedül csak a hadseregben, főleg háborúban lehetséges. (Ott is egyre kevésbé.)

Minél nagyobb és sokrétűbb egy közösség, annál nagyobb munkamegosztásra van szükség a vezetéséhez. A modern társadalom vezetésének bonyolult érdekkörök szerint kell összehangolnia a rendszereit, miközben **alapfunkcióit** változatlanul be kell töltenie. (Vagyis biztosítania kell a társadalom **túlélését, egészségét, jólétét és szabadságát.**) Az európai gondolkodás fejlődésében már a középkor óta igen sokan behatóan foglalkoztak a **társadalmi szerződéssel**, vagyis a **társadalmat irányító hatalom és az irányítottak viszonyáról.** (Hobbes, Locke, Hume, Rousseau, Montesquieu stb.) A civilizációban ez a szerződés régóta közvita tárgya, amely időről időre az általánosan elfogadott társadalmi rendszerekben jelenik meg. (rabszolgaság, feudalizmus, alkotmányos monarchia, demokrácia...) Mára a társadalmi szerződéssel kapcsolatos vita hatalmi szempontok szerint folyik. Bizonyos uralkodó, vagy uralkodóvá tenni akart társadalommenedzselési formákat a közbeszédben (az azt irányítók) hatalmi szempontok szerint támogatnak, vagy utasítanak el. Mára a **társadalmi szerződésről folyó közvita** a kommunikáció és az információ főszereplővé válásával önmaga ellen fordul, és az információdömpinggel a **tájékoztatást gátolja**, valójában pedig nehezen kideríthető érdekeket szolgál.

3. A pártok és az egyházak a háború utáni világban

A hatalom mai szerkezetének a polgárok számára is jól látható, és leginkább ismert részei a **politikai pártok.**

A pártok, arra szerveződnek, hogy képviseljék és védelmezzék tagjaik és híveik érdekeit. Az érdekvédelem kezdetben nem jelentette a hatalom megragadására és megtartására irányuló politikai célt, hanem a közösségi érdekvédelem eszköze volt. (A középkorban pl. a klérus, a városi polgárság, a nemesi rendek, ligák már képesek voltak kikényszeríteni hatalmi befolyásukat még a király ellenében is). A 19. századra alakultak ki azok a nagy társadalmi csoportok, amelyek képviselőiben egyáltalán felmerülhetett a modern politikai párt eszméje, a képviseltek érdekében a politikai hatalom befolyásolása. A hatalom gyakorlásának módja, az uralom típusa a technikai fejlődésnek ezen a fokán már egyre inkább lehetetlenné tette a **rendeleti kormányzást**, hiszen az ügyek annyira bonyolultak voltak és olyan számban vártak elintézésre,

hogy azzal már csak egy nagyon jól szervezett hivatalnoki kar boldogult, az is csak akkor, ha a döntéseket a többség elfogadta.

A 19. század közepére az Európában általánosan megtalálható monarchiákban egyre nagyobb szerepet játszott a jól szervezett hivatalnoki kar, az állami feladatok és a hatalmi ágak szétválasztása, a hatalom legitimálásnak pedig egyre inkább már csak a nép általi megválasztást tartották elfogadhatónak. A nép által választott hatalom mintegy magával hozta a királyi hatalom lassú kiszorulását a végrehajtó szervezetekből és azokat egyre inkább ellenőrzött körülmények közé helyezte. **A mai európai hatalmi berendezkedés kialakulása** (amely világszinten egyre inkább példává válik) a **nagy francia forradalom idejére** nyúlik vissza. (Ahogyan az európai állami berendezkedés és szerkezet pedig a harmincéves háborút lezáró, 1648-as vesztfáiai békerendszerre.) A pártok szerepének megnövekedése egybeesett a nacionalizmusok megerősödésével, így elmondhatjuk, hogy a politikai és a nemzeti küzdelmek összefonódtak és mindegyik jelentősen járult hozzá a keresztény egység és a szakrális monarchiák széttördeléséhez. A francia forradalom több törésvonal mellett is **megosztotta** kezdetben a francia nemzetet, később az európai államokat is. Kieleződtek az ellentétek a király és polgárság, paraszt-polgár, paraszt-munkás, paraszt-katona, klérus-világi hatalom, az államon belül a magukat megszervező nemzetiségek stb. között. Új közösségek születtek és társadalmi integrációjukat türelmetlen és erőszakos ideológiák igyekeztek segíteni. A napóleoni háborúk után a **választás** egyre inkább polgárjogot nyert, és a következő század végére már minden kultúrállamban általános, közvetlen és többnyire titkos választásokat tartottak. A választások szereplői jellemzően a **PÁRTOK és jelöltjeik** lettek, akik a választáson nyert legitimitásukkal irányíthatják az országot, illetve közvetlenül is részt vehetnek a törvényalkotásban. Bizonyos országokban maguk a pártok is nemzetiség szerint szerveződtek, elsősorban nem a politikai elképzelések voltak a meghatározóak. (pl. Belgiumban a vallon és a flamand párt, pártok)

A magát kereső Európa III. Leo pápa 1891-ben kiadott **Rerum Novarum** c. pápai enciklikája és 1931-ben az azt megerősítő, XI. Pius pápa által kiadott **Quadragesimo Anno** c. enciklika szociális tanítása hatására az európai társadalmak a keresztény értékrend és a politika leginkább lehetséges összeegyeztetésével kísérleteztek. Az egyház által vezérelt szociális mozgalmak igazságosabbá tették Európa társadalmait és jelentős változásokat indítottak a politikai pártok világában is. A 2. világháború után a nagy homogén életvitelű csoportok széttörődésével lassan fogyni kezdett a tömegpártok tagsága és Európa újjáépítéséhez kapcsolódóan megszülettek, és Nyugaton sok helyen hatalomra jutottak, a modern kereszténydemokrata (keresztényszocialista) pártok.

Fontos tudni, hogy a kereszténydemokrácia csak nevében utal vallásra, az valójában tisztán politikai társadalomvezetési modell. Annyiban keresztény, hogy a hatalmi struktúrája igyekszik a legnagyobb mértékben megfelelni a keresztény vallásból következő kulturális és gazdaságszervezési elveknek, hagyományoknak. A gazdasági fejlődés és a növekvő életszínvonal hatására az **egyház társadalmi tanítása azonban egyre távolabb került a tömegek változó értékrendjétől**. Azok az új társadalomszervezési elvek és lehetőségek, amit a korszerű technika lehetővé tett, egyre nehezebben voltak megfellelthetők a keresztény értékekkel, pontosabban az egyre kényelmesebben élő emberek egyre kevésbé akarták őket figyelembe venni. A pénteki böjt és hústilalom elhagyásával kezdődött, majd a szentmise-látogatás elmaradozásával folytatódott. A folyamat közismert. A politikai hatalomban érdekelt erők hamar felismerték, hogy a világot nemcsak területi felosztás alapján lehet a hatalmi struktúráknak alávetni, hanem ahogy a tömegpusztító fegyverek értelmetlenné tesznek egy újabb világháborút, úgy az ideológia segítségével belföldön és a nemzetközi térben is könnyen és áldozatok, fizikai romok nélkül lehet bekapcsolódni az új hatalmi harcba, szerkezetbe. Az **egyetemek** a háború utáni gazdasági fejlődés hatására egyre másra bocsátják ki a fennálló társadalmakat kritizáló eszméket valló „emberjogista” diplomás generációkat. Főleg a marxizmus különböző változatai, új-maoisták, a magukat politikamentesnek maszkírozó hippik, a frankfurti iskola és más balos műhelyek stb., kísérleteznek az 1956-ban Magyarországon végleg lelepleződött lenini bolsevizmus rehabilitációjával. Herbert Marcuse az „Egydimenziós ember” c. művében (1964) megállapítja, hogy a szabadságot és minden magasabb rendű társadalmi eszményt a háborút követően egyetlen csatornába tereltek, a fogyasztás csatornájába. Aki fogyaszt, vásárol, az boldog, szabad és jó állampolgár. Marcuse úgy látja, hogy a fogyasztásra rákapott társadalomból nincsen más kiút, csak a fiatalok mozgósítása, mert ők még nem fonódtak rá teljesen a fogyasztási rendszerre.

Ez a **fogyasztói társadalomkritika** és a **vele járó egyházkritika** szülte meg a legszélesebb tömegekben a bizalmatlanságot a politikai vezető rétegek iránt, robbantja ki a párizsi diáklázadásokat, emeli fel az új-maoizmust és szolgál munícióul a gyarmatok felszabadítási harcához, az antikapitalista forradalmaknak és felkeléseknek Koreától és Kubától Bolívián és Etiópián át a világ legtávolabbi zugáig. Még a 60-as, 70-es évek Jézus-mozgalma is lényegében ezt a célt szolgálta, profanizálta a keresztény tanítást, a Jézus-eszményt, és új, leginkább fogyasztói és szexuális szabadságot hirdető értelmezést adott neki, mintegy a krisztusi békét középpontba állítva, amelynek kiváló hátteret adott a vietnami háború.

Régebben nem voltak társadalmi mozgalmak a javak igazságosabb elosztására? Voltak, de a korábbi történelmi korokból, majd a kapitalizmusból az emberiségre maradt tekintélyelvű hagyományok és maradványok (tisztesség, szégyenérzet, a kiválóság tisztelete, a család primátusa stb.) mindig visszatértették az embereket azokhoz az értékekhez, amelyek erejében az ember történelmi fejlődésében eljutott idáig. Amikor a technikai és szociális fejlődés ezeket az alapokat már kikezdte, akkor lépett előtérbe a hatalmi szerkezetek nyílt és erőszakos lényege. Ugyanis a **hatalom forrása** már nem a rabszolga, a földtulajdon vagy a nemesi előjog volt, hanem a **vagyon**, amelyet a **pénzvagyon** testesített meg. Amikor a hatalom forrása tárgyi eszköz vagy éppen a társadalmi szerződéssel biztosított **kiválóság** (nemesség), akkor a társadalom vezetésével járó feladatok nagy része többnyire tiszteletet vált ki a vezetettekben. Amikor ez a forrás áttevődik a mindenki által megszerezhető és kevésbé tárgyasítható **pénzre**, akkor a kiválóság elveszíti jelentőségét, mindenki egyenlő akar lenni, természetesen azért, hogy megszerezze a hatalom és a jólét új, immáron kizárólagos forrását. A pénzvagyon eredete a második generációtól már senkit sem érdekel, arra senki nem kíván emlékezni. A pénzvagyont működtetők egyre nagyobb **tőkekoncentrációkat** hoznak létre, hogy az ezáltal **fókuszált munkaerő** (nagyvárosok) kiemelkedő eredményeket érhessen el. Természetesen leginkább a pénzvagyon biztonságát garantáló hadiiparban, de sok káprázatos technikai csoda is születik (úrhajózás, mobil-kommunikáció, közlekedés stb.).

A pénzvagyon gigantikus koncentrációjának működtetéséhez a fogyasztóktól és a vagyon előteremtőitől határozottan elkülönülő, a többség számára láthatatlan **új nemesség születik**, amely létét arra alapozza, hogy tagadja, hogy egyáltalán létezik. **Vagyis minden társadalmi szerződés nélkül, a pénzvagyon kezelőjeként, parazitaként telepszik rá a világra. Ő szervezi annak munkáját, irányítja és csatornázza a világ javait, és olyan felépítmény létrehozásán ügyködik, hogy a valóságot lecserélve virtuális valóságot épít ki.** A társadalmat fizikai szükségletei szintjén működtető és még **tárgyi valóságokhoz kötődő politikai hatalmi rendszer** immár az **útjában áll**. Igen, jól hallották, a pártpolitika, a politikai hatalom választással megújuló rendszere a tényleges hatalom birtokosainak ma már **az útjában áll!**

A mai helyzet megértéséhez azt kell látni, hogy a hatalom tényleges birtokosa, a **láthatatlan újnemesség** kivonta magát minden demokratikus játékszabály alól, tagjai nem a közösség választásából, hanem háttérdöntések nyomán kerülnek pozícióba. Bankvezérek, médiairányítók, nyugdíjalap-kezelők, közösségi média-tulajdonosok (Google, YouTube, TikTok, Facebook, stb.)

Ez a csoport már minden anyagi erőforrással rendelkezik, hogy teljesen a maguk képére formálják a világot, és az **egyházak legyőzése után** a tömegek befolyásolása során már csak a jól szervezett (többnyire) **nemzeti közösségek**, bizonyos **tradíciók (pl. család)** és a **politikai osztály** áll az útjukban. A politikai osztály megalkuvóbb része kiegyezést keres az újnemességgel, nem törődve azzal, hogy úgy járnak, mint Bizánc ostroma idején a szultánnal kiegyezni akaró gazdag görög vezetők. (Kivégzik őket. Olykor szó szerint, olykor csak társadalmi létezőként.) A **politikai osztály** elhiszi magáról, hogy ő határozza meg a játékszabályokat, miközben tényleges **erőforrása csak a lakosság által befizetett adók újraelosztása és a hitelfelvétel**. Minthogy a lakosság a választásokat követően általában nem támogatja, nagy a bizalmatlanság vele szemben, ezért képtelen saját politikát folytatni és a rábízott közösség érdekében szervezni a társadalmat. A világban alig van már olyan ország, ahol a politikai vezetés nagy népszerűségnek, lakossági tömegtámogatásnak örvendene. (Buthan, Dél-Korea, Brunei, talán Svájc és néhány európai törpeállam.) A politikai küzdelem, amelyet a **demokrácia** ürügyén vívunk valójában a legkritikább esetben hoz valódi eredményt. Ez a **rendszer, vagyis a modern liberális demokrácia nem kétharmados kormánytöbbségre van kitalálva, hanem egymásnak kiszolgáltatott kis pártocskák koalíciójára és marakodására**, amelyben a végső szót mindig a pénz hatalom, illetve az azt megtestesítő láthatatlan újnemesség mondja ki. József Attila látónoki sorai: „jogállamban pénz a fegyver”. **Vagyis aki a közösség ügyeit intéző látszólagos hatalombirtoklás struktúráihoz szeretne közelebb kerülni, netán ezen struktúrák cselekvő részese lenni, az jó, ha tudja, hogy csak az állampolgári alávetettség egy másik szerkezetébe lép bele, ahol az alávetés mibenléte még az alávetettek nagy részének sem világos.**

Tehát aki a közügyek intézése iránt érdeklődik, és azt a jézusi tájékozódás és értékrend szerint közelítené, annak először tisztában kell lenni azzal a fogalomkészlettel, amely lehetővé teszi az adott rendszer tanulmányozását. Tisztában kell lennie azzal, hogy amit tanulmányozni készül, az milyen természetű, honnan ered, egyensúlyi helyzet kialakítására törekszik-e, és hogy milyen erők hatnak rá!

4. A politika, mint a hatalom struktúrák alapvető mozgásformája

A politikai élet tanulmányozása mindig a hatalmi viszonyok tanulmányozásával kezdődik. Minthogy a keresztény létszemléletben a hatalom nem kerülhető meg, tisztában kell lennünk azzal, hogy a keresztény hatalomfogalom mennyire használható mai társadalmi viszonyainkra.

A legelső axióma, hogy az Isten hatalma nem írható le a földi körülmények között ismert, vagy megismerhető hatalmi képletekkel. Ugyanis Isten nem szerezte a hatalmát, és hatalma természetét sem lehet levezetni a

Föld hatalmi konstrukcióiból. Az Isten által teremtett ember azonban ismeri a földi hatalom természetét, törekszik rá, hiszen ebben is Teremtőjéhez kíván hasonlóná válni. Épp úgy benne van az emberi lélekben a hatalomra való törekvés, mint az örök élet utáni vágy. A hatalom két szélsőséges megnyilvánulása az **adás** (osztás) és a (el)**vevés** (rablás). Mindkettő a rend érdekében történik. Csupán hívőként gondolom, hogy Istennek hatalma van odaadni mindenét, embersorsot vállalt lényegének (fiának) földi életét is, hogy lelepleződjön a bűn, ezáltal egy bűnnel nem szennyezett, békességes világ jöhessen létre. Ez sajátos hatalomfelfogás, amely hatalomnak tekinti azt, hogy nem állunk ellen annak a hatalomnak, amelynek ellent állva bünt kellene lekövetnünk. (Vö: János 15:22. „*Ha nem jöttem volna, és nem szóltam volna hozzájuk, nem volna bűnük, most azonban nincs mentségük bűneikre.*”)

A sátáni erő, inkább elvenné minden más teremtmény javait, hogy az így nyert erővel fegyelmezzon és alakítson ki neki tetsző rendet. Itt a Földön minden kevert állapotban jelenik meg az ember előtt, ezért a mi feladatunk, hogy élve a választás szabadságával eligazodjunk a kérdésben.

Ehhez meg kell különböztetnünk a **hatalmat** és az **uralmat**. Nagy vonalakban a hatalom gyakorlása vezet az uralomhoz.

Max Weber meghatározása jól használható:

„*Hatalomnak azt a társadalmi kapcsolatokban rejlő lehetőséget nevezzük, amely megengedi, hogy az egyik ember akár a másik ellenállása ellenére is véghez vigye akaratát, függetlenül attól, hogy erre a lehetőségre mik, vagy milyen eszközök adnak módot.*”

Az **uralom** feltételezi az adott nép **engedelmisségét** a hatalom felé. Az uralom és a hatalom nem szinonimák, mert nem minden hatalom uralom is egyben. Az a hatalom uralom, amelyben megvan az engedelmeskedni akarás minimum szintje, aminek az **alapja a hatalom legitimitásába vetett hit**. Ez a hit, a nép általi elfogadás teszi a hatalmat uralommá.

Az uralomnak három fajtája van:

- **tradicionális uralom:** a legitimitáció forrása maga a tradíció, amely az öröklésen alapuló [monarchia][?] jellemzője
- **legális uralom:** a modern igazgatási rendszer valósítja meg, amiben a kormányzási jog azok kezében van, akik ezzel meg lettek bízva, s ezt a nép legálisnak fogadja el
- **karizmatikus uralom:** szembefordul mind a tradicionális, mind a legális uralommal, és egy saját hatalmi rendszert alakít ki

Mínthogy társadalomban élünk, ahol a közügyek intézése szükséges, minden vallási rendszer, így a kereszténység is elfogadja a közösség vezetését. A keresztény szemlélet ott húz éles cezúrát, amikor azt vallja, hogy „inkább kell engedelmeskedni Istennek,

mint a császárnak”. Vagy „...a szombat van az emberért és nem az ember a szombatért”.

A keresztény világban kialakult, hogy a társadalmi rend igyekszik szinkronban működni az uralkodó vallással. Minden országban az ott uralkodó, vagy az uralommal kiegyezett vallással, vallásokkal. Ezek a vallások és hierarchiájuk mintegy örökök, hogy az uralom ne tehesen kénye-kedve szerint az alávetettekkel, hiszen az egyházak a társadalmi szerződés „istentől rendelt” őrei. A nagy francia forradalom nem véletlenül fordult élesen szembe az Egyházzal és noha elbukott, történelmi időkre utat mutatott, hogy **a világi hatalom nem kívánatos koloncnak tekinti a vallást**, az egyházakat. Az egyházakkal való teljesen brutális leszámolásra azonban az 1917-es bolsevik lázadásig kellett csak várnia a világnak. (Persze az egyházak kiélezett helyzetben szentesítették az uralom legfontosabb elvárásait, szemérmesen félrenéztek a háborúk során és mindig megtalálták a megfelelő bibliai vagy szenthagyományból jövő magyarázatot arra, hogy a hatalmi és gazdasági terveket támogassák, vagy, ha azt nem is, legalább ne akadályozzák. Pl. gyarmatosítás, újkori rabszolgaság, a pénz hatalom kiterjesztése stb. Azonban ez a magatartás nem a vallások lényegéből, hanem az azt képviselő klerikusok és vezetők személyes esendőségéből ered.)

5. Nagy ugrás?

Igen, azzal jutottunk el korunkig, ahol a keresztény civilizáció uralmi szempontból kettévált, a hidegháború két frontja mögött látszólag új struktúrák fejlődtek, és csak a rendszerváltás után, ma vesszük észre, hogy a különbségek ellenére, eredményében igen hasonló társadalmi struktúrák épültek ki.

A modern társadalmakban megfigyelhető, hogy az egyházak fegyelmező hatásának csökkenését, a politikai és jogi ellenőrző funkciók igyekeznek pótolni. A hitbéli közmegegyezést a választott testületekre ruházott hatalom és a jog helyettesíti. A társadalom egészen addig, amíg az **örökölt közös kultúra, vallás és morál lehetővé teszi**, komolyabb működési zavarok nélkül képes új uralmi rendszereket működtetni. A demokratikus berendezkedés pedig azt az **illúziót kelti**, hogy az emberi sokaság közös bölcsessége **Isten** szavának tekintélye és a belévetett bizalom **nélkül** is helyesebb és tisztességesebb döntéseket tud hozni, mint a történelmi tradíciókon alapuló korábbi társadalmi szerződések.

A szocializmus vallásüldöző évtizedeiben felnőtt keresztény generáció nem nagyon vett részt (nem is vehetett) a politika közvetlen alakításában, és vezérelve lett a jézusi tanítás: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré és az Istennek, ami az Istené.” Vagyis az egyházüldözés hosszú korszakában a hitükhöz ragaszkodók saját alternatív világukba húzódtak vissza és abból a saját egyházukban előforduló együttműködési szándék sem nagyon mozdította ki őket. A békepapok működését általános elutasítás

övezte a hívek és paptársaik részéről is. A keresztény hívő hamar kiismerte a kompromisszumok, törleszkedések, piti árulások világát. Mindenki tudta, hogy a piaristáktól az első évben nem veszik fel az egyetemre, de aztán később – ha nem ugrál – bekerülhet. Vagyis ez a „nem ugrál” nagyon bevésődött a magyar társadalomba. Egy hitét komolyan vevő keresztény fiatal nem lépett be a KISZ-be, nem ajánlkozott fel besúgónak és nem lett sem párttag, sem BM-es, sem az erőszakszervezetek tagja. Igyekezett úgy berendezni az életét, hogy ne kényszerüljön a hatalom közvetlen közelébe. Személyiségének szilárd része lett a hatalommal szemben a kritika, gyanakvás és elfordulás, amely több kis közösség krédójában a politikával való szembenállást hirdette. Traumaként élte meg, hogy egyháza, pragmatikus megfontolásból, súlyos kompromisszumokat kötött az ateista hatalommal, sőt, nem egyszer a saját hívőjét is elítélte, ha túlságosan ragaszkodott hitéből következő lelki autonómiájához, lelkiismereti szabadságához. A keresztény sokszor azt élte meg, hogy a politika nem a közösség érdekeit képviseli, általában idegen érdekekért küzd, a közösség véleményét nem veszi figyelembe, és állandóan kész korrumpálni a társadalom tagjait. Vagyis kész hatalmi úton (pozicionálás, anyagi, utazási, előmeneteli stb.) előnyöket biztosítani – többnyire – erkölestelen viselkedésért cserébe.

Az Egyház az elmúlt 2000 éven át **közvetett hatalomgyakorló** volt, a végrehajtó hatalmat a világi hatóságok gyakorolták. A fogyasztói társadalmak térnyerésével az egyház spirituális befolyása erősen csökken, amire a világi hatalom tulajdonképpen már régóta vágyott. Szeretett volna a hatalom az egyház moderáló, szabályozó gyámsága alól kikerülni, így az önálló tulajdonos és önszerveződésre képes rendszereket, a paraszti, nemesi, polgári tulajdonosi egzisztenciát a leggátlatlanabban, fizikai létében is felszámoló hatalmi kísérletnél, a bolsevizmusnál a hatalom már nyíltan egyházellenes, sőt egyház üldöző.

A **bolsevik megszállás alá került országok** esetében az egyházak hamar elvesztették legális befolyásukat, de éppen erőszakos visszaszorításuk miatt tekintélyük a civil szférában és a családokban, és a hivatalos működésük megtúrt területein, ha csökkent is, de **megőrződött**. Az itt felkínált politikai struktúra, a **népi demokrácia** mindenki számára nyilvánvalóan a **nyílt erőszakot jelentette**. Az egypártrendszer egyrészt hiteltelenné tette az állampártot, **másrészt illuzórikus várakozást** ébresztett a **többpártrendszer és az egyházi reneszánsz** iránt. A rendszerváltás lényege a mi szempontunkból az, hogy a sem a közvetlen irányítástól megszabadult egyházak, sem a kialakuló többpártrendszer nem volt képes a várakozásoknak megfelelni. Túl nagy volt a kommunista évtizedek romboló ereje és a kontraszelekción. Az újjáalakult történelmi pártokban beépülő bomlasztók vették át az irányítást (Szociáldemokraták, Kiszgazdák, KDNP), az egyházi vezetőket pedig négy évtizeden át csak a

pártállam jóváhagyásával nevezhették ki, így önállóságukban, hitelességükben sem a hívek, sem a közvélemény nem bízott.

Amit a kommunista társadalmi kísérlet országaiban a szovjet **katonai erő** ért el, azt a nyugati országokban a **fogyasztói társadalom** tette meg. Mindkét társadalomnak el kellett viselnie, hogy az egyház már nem tudja betölteni kétezer éves csillapító szerepét, sőt az ellene való folyamatos fellépéssel az erkölcsi rend alapjait is kikezdték. Vagyis az irányításból fokozatosan kiszorult az egyház, az egyházi **morális kontroll** egyre kevésbé érvényesül a hatalmi konstrukció és a törvények felett. Ma a keresztény tanítással szöges ellentétben álló olyan tetteket is legalizálhat a világi hatalom, amelyet kétezer éven keresztül meg sem próbált. Abortusz, szexuális szabadság, aberrált kapcsolatok, a házasság szentségének kigúnyolása és semmibe vétele, az egoizmus magasztalása a takarékos és osztozó életmóddal, a nagycsaláddal szemben stb. Ezek az új társadalmi „normák” azonban nem találkoznak az emberek többségének helyeslésével, így a kritikát a modern hatalmi szerkezetek felvetni se nagyon engedik (törölhetnek a közösségi oldalakról). Vagyis az uralmi forma látszólagos változtatása nélkül átrendeződnek a hatalmi viszonyok. **Mindig valami közjó érdekében és annak oldalvizén vezetnek be olyan új normákat, amelyeket rábeszélő megoldozás nélkül a társadalom soha nem támogatott volna.**

Ha tehát az a kérdés, hogy a keresztény ember részt vegyen-e a politikai életben, támogathatja-e (vagy ellenezheti) a fennálló uralmat, részese lehet-e az uralmat biztosító hatalmi struktúrák valamelyikének (kormány, törvényhozás, bíróságok, ügyészség, erőszakszervezetek), akkor ez ma sajnos nem jól feltett kérdés, mint ahogyan egyértelmű választ sem lehet rá adni. Az ószövetség népe is úgy tudta, hogy bűnös dolog Istentől királyt kérni, az addig a népet megítélő bírák helyett, mégis királyt akart, és a Biblia szerint meg is kapta. A társadalom minden részében van küldetése a keresztény embernek, de vannak olyan részek is, amelyek esetében a küldetése éppen abban áll, hogy nem vesz részt a munkájukban. Nincs minden helyzetre érvényes megoldóképlet. Vegetáriánus ne dolgozzon vágóhídon, hanem szelíden, a példájával, vagy felvilágosító munkájával próbálja elérni, hogy elveit kövessék.

A világon mindenütt látunk olyan dolgokat, hogy az azokban jobb meggyőződésük ellenére vesznek részt az emberek. A kamatra adott kölcsön még nagyapáink idejében is méltatlan volt egy keresztényhez. Az uzsorásokról megvetéssel beszéltek. Ma, ha valaki pénzkölcsönzésből él, önértzetesen vállalja és a társadalom inkább irigyli, ha ráadásul sikeres is benne. Régen a hóhér csuklyával fedte arcát, mert noha feloldozta az egyház, az emberek előtt mégis csak szégyellte a mesterségét. Sok évezred kulturális rétegeiből, ellentmondásos hagyományyaiból bizony

nehezen lehet kihámozni a követendőt és a mindenképpen tiltandót. A kanti helyes társadalomban senki sem teszi, amit mindenki nem tehet, és senki sem tesz olyat mással, amit magának nem kíván.

Összefoglalóul:

- Mindenki elláthat minden feladatot, ha az nem ellenkezik a lelkiismeretével. Lelkiismeretünk folyamatos kalibrálása és a jézusi normákhoz igazítása életünk legfontosabb feladata.

- A tízparancsolatot, legalább a tiltásokat, tartsuk be a társadalmi érintkezéseinkben, munkánkban, a közéletben – mindig!

- A mindenki számára adott lehetőségekkel (szavazás) élni kell, mert a keresztény élete, nem lehet letakart mécses.

- A törvényhozásban való részvétel (képviselet) komoly és méltó dolga az embernek, így az első tétel figyelembevételével a keresztény is részt vehet benne.

- Aki a lelkiismerete szerint végzi közéleti munkáját, annak könnyen előfordulhat, hogy csak egy ciklusra lesz esélye, esetleg idő előtt le kell mondania. Ezzel számolni kell. Ha drágább a karrier, mint a lelkiismeret, akkor legalább magunknak, családjunknak, közösségünknek valljuk be. Az ellentmondásból fakadó konfliktus garantált, annak feloldásához különösen fontos a hármass kötelék, de leginkább a testvéri, közösségi kontrol.

- Itt a Földön, tükör által homályosan látunk. Ezért nem tudjuk megítélni, a közélet minden részletét, de a választás lehetősége ma a miénk, legalábbis az a része, amelyet megengednek nekünk. A nekem és családom számára legmegfelelőbb politikai ajánlatot választom, és nem befolyásol, hogy kik és milyen hangerővel reklámoznak vagy szidalmaznak valakit, valamely politikai erőt. (Érdemes a morális megfontolásokat ezen a területen a tapasztalati és engem közvetlenül befolyásoló tények mögé sorolni. Ugyanis az ítéletalkotásnál a kommunikáció erejétől nem tudunk szabadulni, míg a konkrét gazdasági és más, életünket érintő intézkedések alapján meghozhatjuk a lehető legkevésbé rossz döntést.)

- A választási rendszerünk illeszkedik a világrendszerbe. A világrendszert az újnemesség csoportjai (vagyis a pénzkezelők, befektetők, hitelminősítők, alapkezelők és rendszerfejlesztők) igazgatják, szervezik. Hogy fenntartsák a zavartalan működtetést globális konfliktusokat nem vállalnak, de a társadalmak önvédelmét megszervezni képes rendszereket kiszorítják. Az **egyházak** befolyását alapvetően megtörték, a politikai pártokat **versengő pártrendszerre** alakították (érdekvédő erők helyett), a közösség osztozásban érdekelt alrendszeit (leginkább a **családot**) vehemensen támadják. Aki ma a történelmi fejlődésünk során kikristályosodott morál talaján áll, annak mindezek a **támadott rendszerek a szövetségei. Kik tehát a társadalmi**

alrendszerekben a családon és a közvetlen magánszférán kívül a potenciális szövetségeseink?

A legfőbbek: vallás (egyházi tanítás, oktatás, gyakorlat, karitás, egyházhoz kötődő közösségek)

politika (nemzeti közösség értékeinek, a békének a védelme, nyelvvédelem, kulturális önvédelem, önálló gazdasági mozgáster biztosítása, családvédelem, életvédelem stb.) Ezeket a feladatokat minél jobban betöltő párt preferálása a választásokon. Az ezzel szembenállókat el kell utasítani.

közösség (a nemzeti közösségen belül minél több, horizontálisan kötődő kisebb emberi szövetség szervezése, érték-közösségek létrehozása) /pl. kórus, hobbikörök, hagyományörzők, sportkörök stb./

életvédelmi közösségek szervezése /családok, kisgyermekesek, cserkészet, környezetvédelem, túlélés, közösségben megélt kereszténység stb./

A következő előadásban a politikai kommunikáció meggyőzési technikáiról lesz szó és arról, hogyan védekezhetünk ellene.

(folytatjuk)

SCHEIN GÁBOR

A KERESZTÉNYSÉGRŐL, MINT POLITIKAI VALLÁSRÓL

Amikor a XIX. század végén a modern teológiai gondolkodásban is mind nagyobb teret nyertek a megértés történeti-kritikai módszerei, a hivatalos egyházi állásfoglalások árnyékában, amelyek egyházpolitikai eszközökkel és tanítóhivatali ítéletekkel egyaránt megkísérelték védelmükbe venni a megelőző korok ortodoxnak vélt teológiáját a történeti gondolkodást elsajátító teológiákkal szemben, bár az evangéliumi textusok egy jöttányit sem változtak, a szöveg lassan mégis megújult, és olyasmiről derült ki róla, amit senki sem várt, és amit a korábbi teológiai rendszerek védelmezői joggal éreztek veszélyesnek. Kiderült ugyanis, hogy az evangéliumok sűrű politikai textust alkotnak. Jézus szavai és az evangélisták által megörökített viták egyszerre vonatkoznak az őszövetségi hagyományokra, az isten országának

eszkatológiájára és egy konkrét politikai szituációra. Ezek a tartalmak szinte kibogozhatatlanul összefonódnak. Ráadásul az evangéliumok íróinak és későbbi szerkesztőinek is jól kivethetően megvoltak a maguk politikai szempontjai, amelyek rárétegződnek Jézus - számunkra közvetlenül hozzáférhetetlen - szavaira és a korai Jézus-hagyomány vitakérdéseire.

E politikai szempontok közül az elmúlt évtizedekben joggal fordult a kritikai kutatás az evangéliumok antijudaista szólama felé. Ha emellett az evangéliumok explicit politikai üzenetéről esik szó, többnyire azt a jelenetet szokták idézni, amikor néhány írástudó azzal a kérdéssel fordult Jézushoz, hogy szabad-e a császárnak adót fizetni vagy nem. (Lk 20, 22) Lukács e kérdést eleve rosszhiszeműnek állítja be, feltételezi, hogy a farizeusok saját szavaival akarták megfogni Jézust, hogy kiszolgáltatassák a római hatóságoknak. Pedig ezt a kérdést akkor, amikor Júdea római megszállás alatt állt, és a legfőbb hatalom a prokurátor kezében volt, valószínűleg minden zsidó feltette magának, és minden vallási irányzatnak színt kellett vallania a megszállókkal szemben követendő magatartásról. Annál is inkább, mert az ószövetségi hagyományokat nem magánhítként, hanem az egész közösséget átfogó, sőt a közösséget folyamatosan teremtő és sorsát meghatározó politikumként is értették, ami nem állt meg a közösség határainál. Az üdvösség meghívását kiterjesztették a jövevényekre, az idegenekre és minden nemzetre. Jézus a kérdésre azt válaszolta, amit a farizeusok is válaszoltak volna: "Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené". De vajon mit jelent ez a mondat? Biztosan nem azt, hogy a vallás legyen mindenkinek magánügye, és nem is érdemes mással foglalkozni, mert a császár erejével szembeszállni örülség lenne. De arra sem bátorít, hogy a zelóták módjára bárki harcra, - a mai politikai helyzetre átértelmezve - helyi terrorakciókra szánja el magát. Talán inkább azt mondja, hogy Istennek megadni, ami az övé, az is politikum, de egészen más síkon az, mint ahol a császáré a megdönthetetlen hatalom.

Ha Jézus politikai gondolkodását jobban meg akarjuk érteni, érdemes felidéznünk, ahogyan Jézus a kizáróttakhoz, a betegekhez, a bűnösökhöz szólt. Ezeket az embereket a társadalom és a családjuk is kizárta, átkerültek a magukhoz hasonló nyomorultak egészen más szabályokat követő világába. Nagyon hasonló tapasztalatról számolnak be a fogolytáborok életét élénk táró XIX. századi orosz regények és XX. századi örökösök. Csakhogy a kizárásnak, mint tudjuk, a kizáró közösségekben erkölcsi funkciói vannak: rögzít bizonyos erkölcsi szabályokat és megsértésüket szankciókkal fenyegeti. Amint éppen a XX. század regényirodalmából tudjuk, ezeket az erkölcsi szabályokat nem ritkán a kizártak is elfogadják, és öngyűlöletbe átfordítva érvényesítik magukkal szemben, miközben hasonlítani szeretnének az őket kizárókhöz. Ilyen erkölcsi szabály például a

házasságtörés tilalma. Jóllehet e tilalmat Jézus megerősíti, sőt más tilalmakhoz hasonlóan meg is szigorítja (Mt 5,28-29), épp ily szélesre tárja a megbocsátás kapuját is (Mt, 18,22). Amikor elévezetnek egy házasságtörő asszonyt, a tilalmat nem a bűnössel, hanem a bűnt szankcionáló közösséggel hozza kapcsolatba: "Aki bűntelen közületek, az vessen rá először követ." (Jn 8,7) E mondat azóta is meghaladhatatlan világossággal tárja elénk a hajlíthatatlanul büntető szigor és a gyűlölködés háraitásokon alapuló pszichológiáját: a gyűlölködő ember nem azért gyűlöli a másikat, mert az más, hanem azért, mert ugyanolyan, mint ő, ugyanúgy megvan benne az, amit az erkölcsi szigor embere önmagában nem tud elfogadni, és aki ezért épp olyan erővel kezdi gyűlölni a másikat, mint amennyire erkölcsi elvei szerint meg kellene vetni önmagát. A házasságtörők legvehemensebb megbélyegzőiről előbb-utóbb mindig kiderül, hogy van néhány zabigyerükük. Jézus mondata azonban ennél sokkal többet mond. Radikálisan átrendezi a közösség erkölcsi szempontjait, és ezzel a közösség fogalmának egy egészen új politikai megvalósítására tesz javaslatot. Ez az újdonság persze nagyon régi. Megtaláljuk Mózesnél. A kizárásokban testet öltő és a kizárások gesztusain alapuló erkölcs helyett e mondat az elhárított önismeret felszabadítására hív. Mózesnél ezt olvassuk: "Ne sanyargasd a jövevényt, hiszen ti ismeritek a jövevény életét, mert ti is jövevények voltatok Egyiptomban" (2Móz 23, 9) Ismerd fel a jövevény életében a saját életedet, a jövevényben magadat. Amikor egy írástudó megkérdezi Jézust (Mk 12,28), melyik a legfőbb parancsolat, ő töredékesen idézi Mózeset: "A legfőbb ez: Halljad, Izrael, az Úr a mi Istenünk, egyetlen Úr, és szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. A második ez: Szeresd felebarátodat, mint magadat." Mózes az utóbbi parancsolathoz hozzáteszi: "Én vagyok az Úr, a te Istened! (3Móz 19, 14) A mózesi hely egyik kanonikus zsidó kommentárja szerint Rabbi Akiba is e mondatot tartotta a Tóra nagy alapvetésének. A zárlatot ő így értelmezte: "A te Istened vagyok és az ő Istene" Hogy e vallásos nyelven fogalmazott mondat erkölcsileg mit jelent, azt Naftali Herz Wessely (1725-1805), újhéber költő tárta fel, miközben Mendelssohnnal együtt németre fordította az Ószövetséget. A Jézus által idézett mózesi hely Wessely fordításában így hangzik: "Szeresd felebarátodat, ő olyan, mint te magad". Jézus ennek jegyében járt el a vétkesekkel, és ezt hagyta tanítványaira is: a vétkest csak akkor zárta volna ki a közösségből, ha a fokozatosan kiszélesedő személyes beszélgetések, egymás meghallgatásának és a megértés kísérletének bonyolult procedúrája során (Mt 18, 15-17) is teljes megátalkodottságról tesz bizonyosságot.

És e helyütt térjünk vissza ahhoz a pénzdarábhoz, amelyről Jézusnak meg kellett mondania, jár-e a császárnak vagy sem. A dénaron a császár képe volt. Ez végül is tiszta helyzet. Legalábbis a kereszténység

későbbi története felől szemlélve. Itt még tudni lehet, hogy a császárnak semmi köze ahhoz az Istenhez, akiről Jézus beszél. Nem jelent számára hivatkozási alapot. Nem teszi jelszóvá a nevét. A kereszt ekkor még szörnyű kivégzőeszköz, és nem szimbólum, ami éppúgy jelentheti a szeretetet, mint a gyűlöletet, ami ugyanúgy felragyoghat jámbor szentek, paranoiás gyűlölőkődők (akik közül néhányat szintén szentté avattak), derék családanyák, családapák és közönséges gyilkosok kezében. És ekkor még egyház sincsen, Krisztus élő teste, amely intéció is, a hatalom hierarchiája. Még nincsenek pápák, püspökök, érsekek, kanonokok és plébánosok, akik közül sokan majd ajkukon Jézus nevével elirigylük a császárok, a királyok, a fejedelmek, a tanácselnökök, az agitproptitkárok hatalmát, és ha e hatalmat nem szerezhetik meg, egy flaska jóféle borocska mellett minden rezsim minden császárában és minden agitproptitkárában megleglik szellemi rokonaikat.

A kereszténység, mint láttuk, gyökereiben mindig is politikai vallás volt, de e politika a hitben meglelt szabadság politikája volt, vagy - amennyiben az evangéliummal bármiféle kapcsolatot fenn kívánt tartani - annak kellett volna lennie. E szabadságot tehát sosem a császártól vagy a párt főtitkárától, az Állami Egyházügyi Hivaltól kellett kivívni, ahogyan ma sem érdemes pártelnökök szűk kebelén keresni, mert ott egészen mást talál az ember. Ez a szabadság Jézus megújító erejéből fakad, amellyel szemben mindig azok között találjuk magunkat, akik éppen követ készülnek dobni a házasságtörő asszonyra. Ezzel kapcsolatban eszembe jut egy tiszteletre méltó szerzetes-pap elszólásértékű mondata. Egy televízióműsorban néhány évvel ezelőtt megkérdezték e szerzetes-paptól, véleménye szerint miért nem kért bocsánatot a magyar katolikus egyház számos papjának, püspökének és hívének a zsidóüldözés során elkövetett vétkeiért (gondolatokért, szavakért, cselekedetekért, mulasztásokért). E szerzetes-pap körülbelül tíz évvel a rendszerváltás után azt válaszolta, azért, mert az egyház nem volt szabad. Azt hiszem, igazat mondott, de valószínűleg egészen másként, mint gondolta. A szabadság ugyanis nem adottság és nem feltétel. Szabaddá a szabad cselekedetek által válik az ember.

Amikor tehát azt tapasztaljuk, hogy a kereszténység ma politikai vallás, olyasmit látunk, ami a kereszténység lényegéhez tartozik, hiszen a közösség számára és a közösségről van mondanivalója. Ha azonban azt látjuk, hogy a kereszténység egyrészt vallásos szimbólumokkal élő politikaként jelenik meg a társadalomban, másrészt sajátos gazdasági vállalkozásként, annak már semmi köze a hit szabadságához, sokkal több a dénáron fénylő képmáshoz és a kereszt eredeti funkciójához. A vallásos szimbólumokkal élő politikának természetesen sok évszázados európai hagyományai vannak, erről aligha mondhatunk okosabbat, mint amit Dosztojevszkij írt

meg a Karamazov testvérek Nagy Inkvizítor-jelenetében. E politikának az a formája, amelynek örökségét mindmáig viseljük, Magyarországon a Horthy-rezsimben alakult ki, és 1938-ban, a Eucharisztikus Világkongresszuson ülte nagy ünnepét. Hogy miért jó a császároknak, a pártfőtitkároknak és a pártelnököknek, ha püspököket tudhatnak maguk mellett, akik bármikor készek kiszolgáltatni vallásuk szimbólumait politikai célokra, vagy legalábbis hallgatolagos beleegyezéssel túrni, hogy ez történjék a vallással, az aligha kérdés. Minden hatalom szereti magát erkölcsösnek tudni, még a legelvetemültebb is, és mi vonhatja az erkölcs tisztább ragyogásába az embert, mint a templomból kiáradó fény? De mire jó ez az egyházaknak? Hiszen ki tudhatná jobban, mint Jézus embere, hogy az idők változnak, egyetlen császár hatalma sem tart örökké. És mi van azután, hogy meghalt a császár? Persze, éljen az új. De azért az emberek mégsem felejtenek el mindent. Ha például a történelmi egyházak püspökei ott ültek a Magyar Népköztársaság parlamentjében, és nem volt egyetlen olyan felszólalásuk sem, amelyben elítélték volna a fennálló rendszert, ha a II. Vatikáni Zsinat bizonyos dokumentumainak elhallgatásában a magyar katolikus egyház püspökei kiváló szövetségesre találtak Miklós Imrében, ha a plébános szombat esténként együtt kártyázott a téveszelnökkel és a párttitkárral, akkor minderről egy szót sem szólva utólag kissé visszás dolog a hajlíthatatlan antikommunisták mezében tündökölni. Ha a mindenkori császár kegyeit keresik, az egyházi intéció fejei nem azért tesznek így, mert ez bármire jó magának az egyháznak. Azért tesznek így, mert nem a hit emberei, hanem politikusok. Persze az is lehet, ezt az esetet se zárjuk ki, mert hiszen előfordult ilyen a történelemben, hogy a császár derék, közösségéért dolgozó ember, aki minden vasárnap eljár a közeli kis kápolnába (és nem örökölteti meg magát a hozzá közel álló sajtó fotoriportereivel, amint kilép a templom kapuján). A vallásnak, mint politikumnak ebben az esetben is megvannak a saját szempontjai és a saját élete. Bizonyos ügyekben együttműködhet a császárral, egészében azonban függetlennek kell lennie tőle. Ha nem így tesznek az egyházak, az szivarog el belőlük, vagy az vonul bennük ellenzékbe, ami élteti őket: a lényegét tekintve abszurd, mégis szabaddá tevő hit.

Amennyiben a hit hermenutikai köréhez hasonlóan megfogalmazható, hogy szabadság csak a szabadság előzetes meglétéből fakadhat, azt kell feltételeznünk, hogy az egyházi intézmények vezetőit talán saját lelki ürességük, rabságuk réme és az egyház kenózisától, kiüresedésétől való bevallhatatlan félelem űzi a politikai ócskapiacra, ahol túladsnak kegytárgyaikon, igéiken. Pedig a töltekezés kezdete valószínűleg éppen az üresség, az eszköztelenség bevallása lehet.

Ma Magyarországon az aljas képmutatás, a nyegleség, a sunyítás és a gyűlölet dáridója zajlik. Kivétel nélkül

mindenki egy hamis képlet rabja, amely elhitheti, hogy nincs más választás, csak a két rossz közül való, lehetetlenné téve minden tiszta beszédet. És mi ezt nevezzük politikának. Holott ez nem az. Ez csak képmutatás, nyegleség, sunyítás és gyűlölet. Honnan jöhet ma értelmes és szabad beszéd? Hol él ma a szabadság étellel teli radikalitása? Attól tartok, csak könyvekben. Menjünk könyvtárakba!

De addig is: biztos vagyok abban, hogy ha a klérus embereiben egy szikrája is él a hitnek, kötelességük világos és jól hallható mondatokkal kinyilvánítani, hogy egyházuk és hitük szimbólumai nem lehetnek árucikkek handabandázó politikusok és szerencsétlen gyűjtogatók kezében, a "keresztény" szó nem lehet bunkósbot, nem lehet az aljasság bíbor palástja, nem lehet a kizárás eszköze, jól hallhatóan és világosan ki kell mondaniuk, hogy a "keresztény, nemzeti" politizálásnak már csak stiláris okokból sincs semmi köze a kereszténységhez (legalábbis ha e szó értelmét még az evangéliumok Jézusától származtatjuk és nem az itt és most hatalmának kétes apoteózisát ünnepeljük benne). A pásztorok feladata, hogy megszabadítsák híveiket indulataik és meg nem gondolt gondolataik furorjától. Ha valami, hát ez lenne a keresztény politika.

(forrás: *Élet és Irodalom*, 48. évf. 10. sz.)

MERZA JÓZSEF

POLITIKA

Sikerágazat. "Végre jót is hallunk" - mondhatná valaki. "Elvesztetted az ítélőképességedet" - csapná össze a tenyerét egy tájékozottabb ember. "Nem vagy sehol, ez neked a siker?" Pedig így van, bár elég hosszú az út, amíg ez világossá válik. Kezdjük hozzá türelmesen, hiszen át kell futni az egész életemen. Kívülállónak fásasztó história lehet, de néhány tény felhasználhat a múlt kutatója.

"Te valójában politikus alkat vagy" - mondta ötven évvel ezelőtti évfolyamtársam, ma ismert strukturális nyelvész. Nem tett boldoggá ez az észrevétel, mert több tekintetben másnak képzeltem magam, dehát függetlenül az érzéseinktől, nem kár, ha későbbi haszon reményében tudomásul vesszük és megőrizzük mások megjegyzéseit. Valóban, korán találkoztam a politikával. Hamar olvasni tudó gyerekként, rendszeresen lecsaptam az apám által hazahozott napilapra, az Új Nemzedékre. Mint sok más rokon lelket, vonzott a lapokról áradó nyomdafesték szaga. Magam előtt látom a fejléc jé betűjének a nagy Ú alá kanyarodó vonalát, s úgy emlékszem, hogy Saád Béla szerkesztette az újságot. Politikai ismereteimet azonban nemcsak innen, hanem a Képes Vasárnapból, később a Magyar Futárból, vagy a nagy, színes fényképeket hozó Signal-ból szereztem. Közölnöm kell a tájékoztatlan olvasóval, hogy jobboldali, revansista, irredenta, németbarát sajtótermékekről van szó. Az elemi iskolai

német órán németül imádkoztuk Papp-Váry Elemé né Hitvallását. Elsős gimnazistaként, 1944 tavaszán, én mondtam az osztályban a március 15-i emlékbeszédet, amit osztályfőnököm kicsit megtoldott, hogy jobban kidomborodjon a "nagy szövetségesünk" oldalán folytatott harc. Mint kistisztviselői családban élő, jó tanuló, sokat focizó gyerek, akinek a szülei nem hallgattak külföldi rádiót — később össze is gyűjtötték a készülékeket — baloldali kapcsolatok híján csak azt érzékelttem, hogy lepecsételik a zsidó lakásokat, leltárba veszik a holmijaikat és elviszik őket valahová. Két goromba szőnyegbombázás után a lakásunk sem repült a levegőbe, mert a fel nem robbant ágyúlövedék békésen feküdt az előszoba padlóján. A vasárnapi miséről kijövet megállapítottuk, hogy megjöttek az oroszok. Ágyújuk ott állt a Szent Anna-templom előtt. Néhány orosz tisztet elszállásoltak nálunk is, mi addig meghúztuk magunkat a fűtetlen kisszobában. Rendesen viselkedtek, apám megpróbált beszélni velük a Kárpátalján összeszedett ruszin tudásával.

Hozzáfogtunk az újjáépítéshez. Máig is érzem a lapáttól feltört tenyeremet, mivel mi, diákok is segítettük betölteni a rendező pályaudvaron éktelenkedő bombatölcséreket. Az iskolában egy ideig párhuzamos nevelés folyt. A demokratikusnak ígérkező rendben a helyét kereső egyház építgette ifjúsági szervezeteit, kongregációit. A jezsuita Cserjés Sándor vezetőképző tanfolyamot szervezett középiskolások részére. A záróünnepélyen Petőfi "Sors, nyiss nekem tért" - című versét szavaltam, de hamarosan világos lett, hogy a sors nem nekem kíván tért nyitni, hanem az EPOSZ, a NÉKOSZ soraiból jött, vagy abba átment fiataloknak. Egy ideig még két kimenetelűnek látszott a helyzet, felvilágosító szemináriumokon is részt vettem, majd átalakult az iskolai osztály hierarchiája és a minorita diákkollégiumban nevelkedett társam tanította nekünk a köztársasági indulót. Az iskolák államosításakor, a hitoktatás megszüntetésekor már volt bizonyos túróképességünk. Az osztályfőnök széttepte a kérvényemet, de értettem, hogy mit csinál. Később, az iskola igazgatójaként, a nyílt utcán érte őt a szívroham. Az a hír járta, hogy lelkiismerete nem bírta el az elébe állított feladatokat. A Szovjetunióba mehettem volna tanulni, de nem mentem, mert ott nem engedélyezett a vallásosság. Maradt a hazai egyetem - Debrecen - a Mindszenty- és a Rajk-per, a szerzetesrendek elleni támadás és Kádár János letartóztatása után. Elhárított párttagság, utolsó kisközösségi év az 1952-es nyári letartóztatásokig. Reménytelen próbálkozások 1-2 évig, majd 56 után ismét, de az istenesség - akárhogy is akartuk, a besúgást kivéve - bizony politikai állásfoglalás volt. Figyelte a Párt is, a politikai rendőrség is. A "nevelhető" címkével eléldegélt az ember, de tudni kellett értékelni a váratlan jeleket, beszélgetéseket, adminisztratív húzásokat, amelyek - álcázottan is - világossá tették, hogy nem az uralkodó osztályban van a helyünk. A létező szocializmusban azonban meg lehetett élni a hitvallónak is. Volt, aki a

rádiójavítást tanulta ki, a másik mosógépszervízben dolgozott, a harmadik szállítómunkásnak ment, a negyedik kirakatmosással foglalkozott. A hitnek ára volt, meg lehetett fizetni. A buzgók börtönnel is fizettek, de ez nem mindig tőlük függött, hanem az ÁVH ültetési tervétől. Néhány konok embertől eltekintve mindenki kitapogatta, hogy hol húzódik az életében a hit és a politika elég határozatlan, de azért mindig létező határvonala, s lelkiismerete szerint igazodott hozzá. A végrehajtási intézeteket megjártak jó okkal hangsúlyozták, hogy nem politizálnak, nem is fognak politizálni, csak azt felejtették el, hogy az erről szóló bizonyítványt nem ők, hanem az illetékes szervek állítják ki. Az apolitikusság elég sikertelen jelzőnek bizonyult, mert egyeseket ismételten börtönbe, másokat az Opus Pacisba, ismét másokat a III/III-asok hálózatába vitt. Dehát elfogadható korszakunkban buzgón ismételtük, hogy nem foglalkozunk politikával, csupán lelki életünket tartjuk karban.

A hatvanas évek vége felé elszemtelenedtünk. A biblikus elemzés, a vatikáni zsinat, a bel- és külföldi gondolati megújulás észlelhető jelei alapján újból mertünk kockáztatni, még ha tartani is kellett egy újabb ellensapástól. Ez azonban 72-ben másfelé irányult, s utána a nemzetközi egyezmények miatt nem lehetett szankciókat hozni a kics csoportok ellen. A lelkiismereti tiltakozás azonban óhatatlanul politikai vizekre vitt, jóllehet a belügy tudta a legjobban, hogy nem politikaiak a gyökerei. Nem is a karhatalmat mozgósította, hanem az egyházi karokat és hatalmakat, akik tették azt, amihez 30 év alatt hozzászoktak. Mi is megszoktuk azonban a nyüzödést, és berendezkedtünk a kilátástalannak látszó, de lelkünk nyugalmát megadó huzakodásra. A meglepő az volt, hogy váratlanul támogatóink akadtak. A nyolcvanas években felfedezett minket a demokratikus ellenzék s így váltunk a másként gondolkodók egy csoportjává. Kétségtelen haszna volt a kapcsolatnak, hiszen nagyobb nyilvánosságot kaptunk, hírünk lett. Ellenfeleink szerint túl nagy is. Ellenzéki gondolkodókkal beszélgettünk, megjelentünk a Jurta színházban, kapcsolatunk volt alternatív szervezetekkel, külföldi konferenciákra jártunk. Számontartott minket az Amnesty International, a War Resisters International, megfigyelőik jelen voltak barátaink bírósági tárgyalásain is. Hálózatba kerültünk, tanácskozó tagok lettünk, kettőnk aláírása megtalálható azon az 1988. márciusában kibocsájtott felhíváson, amelyet 44 személy - Göncz Árpádtól kezdve Orbán Viktoron át, mondjuk, Lengyel Lászlóig - írt alá. Nemde csodálatos az ív a politikamentességtől az aktív politizálásig az emberi jogok zászlaja alatt. Persze, ez még hatalom nélküli politizálás volt, de 88-ban már kezdtek alakot öltetni azok a csomópontok, amik köré az addig nagyjából egységesen menetelő ellenzéki tábor csoportosulni fog. Még nem volt valóságos hatalom a pártcsírák kezében, de várható volt, látható volt ez irányú törekvésük. Novemberben volt az utolsó

pillanat, amikor korrekten le lehetett szállni a hatalmi politika vonatáról. Mészáros András ösztönzésére akkor elmondtam a Jurta színházban, hogy többé nem tudjuk követni sok kiváló barátunkat, mivel abból a szellemi örökségből, amit magukénak vallanak, hiányzik az erőszakot elutasító zsidó próféta, Jézus neve.

Azt hiszem, időben meghozott döntés volt. Ennek híján ráfuthattunk volna az érvényesülés konstantini útjára és jó kis lelkiismeretfurdalást szerezhettünk volna be magunknak. Ez a gond azonban — hála Istennek — nincs, legfeljebb azt állapíthattuk meg, hogy kevesebb támogatásra számíthatunk egykori harcostársak részéről. Neves politikusunk egy templom alapkövének letételénél közölte velem, hogy a hadkötelezettség eltörlésénél árnyaltan kell eljárni, hiszen mindez most már politikai alku tárgya. Allamunk egyik mai igen felső politikai vezetője egy előadás utáni kérdésemre azt válaszolta, hogy mindaz, ami nem is olyan régen a Bibó-kollégiumban történt, nagy kaland volt, a jelenben azonban felelősségteljes gondolkodásra és cselekvésre van szükség. "Adieu veau, vache, cochon" - mondta a szegény, álmódzó Perrette. Les chateaux en Espagne se sont écroulés. Mi azonban nem mondtunk semmit, csupán tárgyilagos, regisztráló szavakat, hiszen - szemléletünk szerint - a dolgoknak és a szövegeknek így *kell*et alakulni. A közjogi méltóságra nem álmódzással kerül az ember, hanem célszerű - legyünk finomak -, erőteljes cselekvéssel. Egyszerre nézünk új szövetségesek után és határoljuk el magunkat - talán ne beszéljünk cserbenhagyásról - régi szövetségeseinktől. El kell felejtünk érdemes embereket, ha nem illenek bele az új helyzetképbe, s meg kell keresnünk azokat a megtisztítható férfiakat, akik kifehéritésük fejében készséggel rendelkezésre bocsájtják erejüket és tapasztalataikat. A negyven prédikátor, a kellemetlen veterán mindig gondot jelent azok számára, akiknek - koruk folytán - van múltjuk. A fiatalság, persze, a jövő reménye. Magam is eufórikus állapotba kerültem, amikor a Radnóti Miklós utcában dobogóra lépő, nyílt inges, lobogó hajú fiatal emberek szavait hallottam. Új Petőfit, márciusi fiatalokat láttam bennük, örültem, hogy megtalálhattam a bűnös apák után síkra lépő romlatlan nemzedéket.

Mégis csak él és megújul a magyar. Van civil kurázi, van erőszakellenes, demokratikus hajtás a reménytelenség évtizedei után.

Ami csak azt jelzi, hogy az ember javíthatatlanul optimista, és elfelejtkezik arról, hogy a történelmet nem lehet amatőr módon csinálni. Az érettségi banketről mámorosán távozó fiatal emberek egy része már azon az éjjelen férfivé válik, s mi szépen visszazökkenhetünk a tárgyilagos történetírás megszokott keretei közé. Istenem, válni kell valakivé, Martin du Gard a megmondhatója, hogy mivé, hiszen ez minden fiatal vágya. Hogyan is lehetne külön utakról, erőszakmentes országlásról álmodni, ha maga az ország fél- vagy negyedszázadonként nagy hatalmi alkuk tárgya? Hogyan

lehetne megőrizni ifjúságunk eszméit, ha felnőttként más égtájhoz kell igazodni? Semleges ország 56-ban, NATO-ország negyven évvel később! Ó, drága 56! Tetszenének elgondolkodni arról, hogy 56 után a mennybe ment volna-e ez az ország, vagy itt maradt volna Kelet és Nyugat között, és egy év múlva sóhajjal temették volna el a szent napokat a keserű emlékezet földjébe? Nagy októberi forradalmunk szépsége, hogy nem volt mód folytatni reálpolitikai eszközökkel. "Akit az istenek szeretnek, fiatalon hal meg" - idézi Infeld a régi mondást.

Le kell zárni ezt a töredékekből álló témát, mert különben határtalanul folytathatom. Rendszerek jöttek és mentek, átéltem egy világháborút és egy forradalmat. Többször is belekerülhettem volna a politika sodrába, de hol az életkorom, hol a hitem, hol az ügyetlenségem, hol a józan eszem folytán azok közé kerültem, akiknek nincs sok pénze, és hatalmuk is inkább csak önmaguk fölött van. Ezzel szemben sokféle barátom van, nincs ellenségem és gondtalanul füttyörészve, gyalogosan járom az erdei utakat. Siker. Őszülő fejjel is olvasom az újságokat, főleg a sorok közti, vagy azok mögötti részeket. Tudom, hogy semmilyen állam és semmilyen egyház nem köti polgárai, illetve hívei orrára kellemetlen ügyeit, tehát igazában csak kevés dolog ismeretes, gyakorta azok is rosszul. Ettől függetlenül azonban értem a politikát, tudom milyen srófra jár a hatalomgyakorlók agya, tudom, hogyan teszi undokká a legjámborabb fickót is a mélyen átértzett felelősség. Figyelem az időjárást és igyekszem elkerülni a természeti katasztrófákat. Reálpolitikus vagyok, mert nem hiszek zászlók lobogtatásának, ideológiai ködösítéseknek, érzelmi, indulati ráhatásoknak. Siker. Mivel tudom, mily sok hatás alakítja egy ember életfelfogását, másoknak is megengedem, hogy elegendő okból változtassanak szemléletükön. Nem gazemberezek le azonnal mindenkit, aki másképp látja a dolgokat. Siker. Nem léptem és nem fogok belépni pártba, hogy pártlelkiismeretre cseréljem le a magamét, nem tennék köztisztviselői esküt, hogy megkössön egy rezsím törvénye. Siker. Úgy politizálok, hogy építek, s másokra — nem-építőkre — hagyom, hogy adót vessenek ki, elosszák a javakat a maguk elosztó igazsága szerint, időről-időre pedig megsemmisítsék az értékeket államérdek, nemzet, faj, vallás, katonai tömbök, általában nagy, szent igazságok nevében. Úgyis eljön a kicsinyek ideje, amikor a romokra lépnek, eltakarítják és ismét értékké formálják azokat. Mesteremberek vagyunk, akik "tegnap még sírtunk . s holnap már áldomást tartunk az új falakon". Csak hát Kassák végletes optimizmusával szemben mi mindezek *ismétlődésében* hiszünk, örülünk a békének és aggódva latolgatjuk, hogy egy utolsó, nagy rombolás végén nem kell-e letenni tollát a Földről szóló történelem írójának. Lehangelő, de siker.

Már az is siker, hogy nem általános igazságokat akartam leírni, már az is siker, hogy csak egy ember életfilmjéből vágtam ki néhány kockát, amint elfutnak

szeme előtt egy új évszázad felé zuhantában. Már az is siker, hogy töredéknek, holnap tán átalakítandóknak tekintem e sorokat, s meghagyom a jogot másoknak, hogy a hiányokra figyelmeztessenek. Már az is siker, hogy írás közben béke van bennem, még ha nem is vizsgálom, mennyire határozza meg nyugalمامat vallomásaim első pontja.

BULÁNYI GYÖRGY

POLITIZÁLNI?!

Úgy 1947-ig politizáltunk. A kékcédulás választás után abbahagytuk. Meddig tartott ez? 1989-ig, s elkezdtünk járni az ellenzéki kerekasztal nevű társaságba, hogy megdöntsük a népi demokráciát, amivel tele volt már a hócipőnk. Megvolt a véleményünk azokról, akik e 42 esztendő alatt is politizáltak. Summásan csak a moszkovitákat ítéltem el és ítélem el. Miért? Ha csak hazudni és gyilkolni lehet, akkor inkább elmegyek a Gulágra, s megmarad a becsület is és esetleg az élet is. '45 május 1-én Rákosi meghívja a közös – nyilas és kommunista – terrorházba 19-es elvtársát, Demény Palit felvonulást nézni, s utána ott marasztalja, nem engedi haza, hanem elviteti őt a kistarcsai internáló táborba. 49-ben Mindszenti elítélése után kivégzi a kommunista Rajkot, s amikor 53-ban a derék kommunista Nagy Imre kerül Rákosi helyébe, Nagy elítéli az internált Deményt 8 év börtönre, mert a kistarcsai internáló táborban Demény összeesküdött látogatóival: feleségével, lányával, vejével a népi demokrácia megdöntésére. Így lesz Demény a zárkatársam a Gyűjtő fogházban. Nem ismernek sem Istent, sem embert. '56-ban leváltják Rákosit a nagy szovjet elvtársak. Alighanem jeltelen sírban porlad el a teste. Már életében megbűnhődött a szerencsétlen. A Gulág olcsóbb lett volna Rákosinak is.

Sík Sándor öccse, Sík Endre is moszkovita volt. Huszonöt év után ő is hazakerül és beszél bátyjával – Tomek Vince – a későbbi piarista generális jelenlétében. Nyitómondata: Vallásról, politikáról, irodalomról ne beszéljünk! Kérdezem: akkor miről lehet beszélgetni? A cserebogarak halhatatlanságáról? Minek élni, ha csak erről lehet beszélgetni? A zárkák börtöneiben arról beszélünk, amiről akartunk. A nem hazai gulagokon is ez volt a helyzet.

A kérdés az, hogy politizáljon-e a Bokor. Valakik egyszerűen oldják meg a kérdést. Ne, mert Jézus sem politizált. A mindenkit szeretés kizárja a politizálás lehetőségét. Nem mondhatok senkiről semmi rosszat. (Jézus jajt mondott nem keveseknek!!!) Nem is gondolhatok, (Ha mondta a rosszat, gondolnia is kellett azt!). Még kevésbé tehetek bárkinek is bármi rosszat. Nagy kérdés, hogy Jézus valóban nem politizált-e. Volt nála mindenesetre sorrend – a mindenkit szeretésen belül. Ez a sorrend: mindenkit szeretni kell, de mindenekelőtt a zsidókat. Ha már nincs valakinek férje, felesége, gyerekei. Az evangéliumok nem említik, hogy Jézusnak voltak-e, és azt sem, hogy nem voltak. De

népe volt, a zsidó: Csak Izrael házának elveszett juhához menjete, a nemzetekhez vivő utakra ne menjete, a samáriaiak városaiba se menjete! Csak később kezdett a gojokról beszélni. Amikor már elmondta, hogy Elvéteket tóletek az Isten Országá. Tragédiának élte meg, hogy népe lekerül az első helyről. De ő is abban a tudatban élt, mint minden normális (jézuselőtti) ember. Mi ez? Kölcséyt idézem: A haza minden előtt. Miután népének főpapja méltónak ítélte a halálra, miután Pilátussal kivégeztette őt, feltámadása után mondta csak Jézus: Menjete el az összes nemzetekhez (ta ethné – gójim) – Jeruzsálemtől és Júdeától(!) – kezdve, és tegyéteket őket tanítványaimmá, megtanítván őket mindannak a megtartására, amit tanítottam nektek. Ennyiben Jézus is politizált. Számára nagyon fontos volt, hogy nemzete ne kerüljön második, vagy harmadik helyre a népek Isten Országáért folyó versenyében.

És senki sem okította ki őt, a tanítványai sem, az ellenfelei sem: Nem gyógyíthatod meg a kafarnaumi százados szolgáját. Mi tudjuk, hogy te az egyetemes emberszeretet parancsát akarod teljesíteni, de mit mondanak majd a zsidók? Kollaborálsz a megszálló hatóságokkal, és lejáratsz bennünket, akik megtanultuk a 2x2-öt, hogy mindenkit szeretni kell. A tanítványok okosabbak akartak lenni, mint a náluknál 20 évvel idősebb Jézus. Nem törődött Jézus azzal, hogy ki mit gondol arról, hogy ő mit tesz. A farizeusok nagyon megbotráncoznak azon, amit mondasz! – mondták neki tanítványai. Hát csak botráncozzanak meg! Vakok ők, és vakok vezetői. Jézus állást foglalt. Állást foglalt nemzete múltjának és jelenének legfőbb szereplőiről. Kritika tárgyává tette az abszolút zsidónak, Mózesnek, aki több Illésnél is, a személyét is. Mózes csak a szívetek keménysége miatt engedte meg, hogy váló levelet adjatok. Mondatott a régieknek, én pedig mondom nektek...Magam is így vagyok mindezzel. Számomra Szent István – nem szent. A Szent Jobbot mesének gondolom. Ez a Szent Jobb vágta négyfelé unokabátyjának a testét, hogy kiakassza a csonkokat négy legfontosabb várának fokára: a két Fehérvár, Veszprém, és Esztergom várfokaira.

Nem lehet úgy élni, hogy ne legyen véleményünk. Akár nemzetünk, akár az egész emberiség múltjáról vagy jelenéről szólunk. És nem lehet úgy élnünk, hogy ne reméljünk egy szebb jövőben. Politizálok, amikor kérdésbe teszem, hogy Széchenyinek volt-e igaza? Neki, akit öngyilkosságba kergetett '60 tavaszán az, amit Kossuth csinált? Igen, politizálok. Vagy Kossuthnak volt igaza, aki megszabadította nemzetét a Habsburgok három és fél százados jármától? Vagy Deáknak, aki ebben a helyzetben hazamegy Kehidára: Kommt Zeit, kommt Rat... Vagy Görgeynek, aki hazaárulóként lerakja a fegyvert Paskievich 200 ezer katonája előtt, s nézheti a 12 aradi vértanú kivégzését? Habsburg Ottó szájából hallottam: Az evilági országban lövetni kell. Tudom, hogy Jézus nem lövet. Tudom, hogy az Isten Országában, nincsen lövetés. De álljak

tétlenül? Legyek közömbös, amikor összeomlik 40 esztendő szovjet megszállása? Ne reménykedjem Antallban aki 15 millió magyar miniszterelnökének mondja magát? Vagy Konrádban aki a Bessenyeit idéző Kézfogás-konferenciánkon a volt pártházban mondott aranymisém előtti napon elmondja, hogy CSAK? Nem mondja meg, hogy miért, de nem öl embert – amikor a püspökök sietve helyreállítják a tábori lelkeséget. Vagy Orbán Viktorban, aki '89-ben elmondja a Hősök terén, hogy a ruszok menjenek haza? Vagy Csurka Istvánban, aki a monori konferencia után eljön Andink lakására, és hitet tesz a szeretetről, bár nem tudja megmondani, hogy mi az? Vagy Vona Gáborban, aki vissza akarná állítani a csendőrséget, hogy Gyurcsány ne lőhesse ki magyar felvonulók szemét? Én meg maradok tisztán, sterilen az Isten Országának a polgára? Nem tudok! Azt tudom, hogy mit nem tehetek. Nem lőhetek. Nem is megyek a Kossuth térre. De elmegyek 2008. május 31-én a Jobbikba, s ott olyan emberekkel találkozom, akiket sose ismertem volna meg, és jézusi kisközösségbe tudom invitálni őket. S hallgató közönséget biztosítanak nekem, amikor egyházam folytatja tovább, hogy kiszívja a buránk alól a levegőt. Mert a '97-es látszatrehabilitáció után 12 évvel egyetlen katolikus könyvesboltban sem kaphatók munkáim, melyekről én azt gondolom, hogy tisztán csengik vissza azt, amit Jézus kétezer év előtt elmondott nekünk. Mikor kezdtünk politizálni? Az emberi társadalom élete minden bizonnyal a gyűjtögetéssel kezdődött. Ha két gyűjtögető(pár) találkozott egymással, össze is verekedhettek. Arany szerint: Az Írás, hol jegyezni kezd, jegyez csak gyűlöletet. Káinra és Ábelre gondolt. Így indulhatott az osztálytársadalom. Valakik győztek, s a győztes fegyvereseket verbuvált a maga számára.

Többnyire kevesebbet, mint amennyit munkára, adózásra kényszerített. Attila alighanem több fegyverest verbuvált magának, mint amennyit dolgozni hagyott. Álmos, Árpád is? Talán nem. Ezért nincsen győzelmeinkről naiv eposzunk, amit annyira fájalt Arany. Csak népdalaink és népballadaink vannak. Arany kortársa, Kriza János unitárius püspök összegyűjtötte a székelyek református és unitárius székeinek hagyományait. Vadrózsák – ezt a nevet adta gyűjtésének. A gyűjtés csak szerelemről, szerelemfélétről beszél, a vitézek vitéz hadi cselekményeiről nem. Ilyeneket és ehhez hasonlókat gyűjtött.

Ne menj rózsám a tollóra / gyöngye vagy még a sollóra.

Ha megvágod a kezedet / ki köti be a sebedet?

Ha megvágod kiskezedet / ki süt nékem lágy kenyeret?

De ha elmész a tollóra / ne menny rózsám csak magadra;

Híj, jó szüvel megyek veled, / estig aratok melletted.

Ketten kötünk egy kévébe, / egymás mellé ülünk délre,

Ketten nyugszunk az árnyékba, / fölvert kévék árnyékába.

Ha estig folyvást aratunk, / ha hazafelé indulunk,

Karon fogva a hívesen, / hazaérünk szerelmesen.

*Vasárnap a pap kihirdet, / s két hét múlva esszeesket;
Halálig ketten aratunk, / ketten élünk, ketten halunk.*” Szöveg és dallam egyformán gyönyörű, s mindkettőt Jézus és a szeretet lelke járja át. Szent István csatái, az Árpádok külpolitikája, Lajos, Zsigmond, Mátyás győzelmei nem az ő ügyük volt. Az ő ügyük az asszony, a maguk hűsége és a gyerekek sorsa volt. A francia felvilágosodás hatására Batsányi, Kazinczy és mások Kufsteinbe kerültek, mert lemásoltak egy felvilágosodott kátét, melynek gondolatait Rousseau Társadalmi szerződése ihlette. Kazinczy, a szent öreg, meghal, de úgy hal meg, hogy megszületik a nem papi-nemesi, hanem népi nemzettudat.

Petőfi már úgy magyar, hogy megírja versét: Akasztatok fel a királyokat! 1857 után új világ kezdődik. A dzsenti elkártyázza a vagyonát, és úr lehet, akinek pénze van. A zsidók nemesi családok lányait veszik feleségül, és maguk is bárók lesznek, s a felső házba kerülnek a főpapokkal és főnemesekkel együtt. A '19-es kommün-terror után Németh László elmondja, hogy ne Trianon miatt sírjunk, hanem a hárommillió magyar koldusért. Azokért, akik olyan cselédlakásokban laknak, amelyeknek van egy közös konyhája, s jobbról is, balról is egy-egy szoba, amelyekben akár nyolc gyerek alszik apjával-anyjával. 1945 után pedig az egész nemzeti vagyon kommunista kézre kerül, és '89 után a kommunisták és kollaboránsaik átjuttatják a nemzeti vagyont a nemzetközi multimilliárdosok kezére.

Ez az a helyzet, amelyikben felvetődik, hogy politizáljunk-e. Nem lehet mindezt nem tudni. Nem lehet mindezt a következő nemzedéknek nem hozni a tudomására. Nem lehet vakon élni. Jézus sem élt vakon. Tudta, hogy tehetetlen az urakkal szemben: Az Emberfiának emberek (Kaifás főpap, a szaduceusok) kezébe kell kerülnie... Politizált, és nem tolt a szekerüket. A szegényeknek hirdette jóhírért és nem a gazdagoknak. Ma az politizál helyesen, aki kivonja magát a multimilliárdosok nemzetszegényítő műveletei alól.

Ma az politizál helyesen, aki itt hagyja a várost, falura költözik, és megtermeli háztáji gazdálkodásban azt, ami kell neki az élethez. Most volt itt G. Jenő, aki elmondta, hogy van három család méhe, és 100 kg mézet hozott ez a szezon, 1 kg-ot mindjárt itt is hagyott belőle. Politizálok és mondom: Ébred a magyar nemzet. A sajtótól meg nem hirdetve, nagy csendben megvolt Kunszentmiklós mellett a kurultáj. A tavalyi kurultájon itt volt a Góbi sivatagból egy ujjur, aki Attila leszármazottjának tartja nemzetét, és elmondta, hogy tizenkilenc-millióan vannak. Az idei találkozáson 350 ezer országon belüli, és kívüli magyar volt együtt.

Magam is ezt az utat akarom járni, ezért veszek 91. évemben is földet Budaváriban belterületen, ahol építkeznie lehet annak, aki a földből akar megélni. Ez a politika az, amit a legteltesebb jézusi jó lelkiismerettel lehet csinálni. Csak egy feltétele van. Lemondani arról, hogy meggazdagodjam. De ez feltétlen feltétel. Mert

boldogok a szegények, az övéké a mennyek országa, és jaj azoknak, akik gazdagok akarnak lenni. Nem azért, mert feltétlenül pokolra kerülnek. A poklot elkerülhetik, mert nem tudják, mit cselekszenek. De a gazdagodni akarás következtében kipusztítják magukat az 1,2-es termékenységű rátánkkal. És reménykedem is Kipusztítják magát az európai és észak-amerikai keresztények. Megérdemlik sorsukat. A napokban késve megyek vacsorázni, s találok ott egy színes bőrű papot. Bemutatnak neki. Ő is bemutatkozik. Elmondja, hogy nigériai és számuk 140 millió, de nem mind katolikus... Csak 60 millió a katolikus... Csak!!!
Lehet úgy politizálni, ahogyan Jézus is politizált?!

GROMON ANDRÁS

BELESZÓLT-E JÉZUS TÁRSADALMI KÉRDÉSEKBE? (RÉSZLET)

III. POLITIKAI BELESZÓLÁS

Tisztázzuk először, mit értünk politikán és politikai beleszóláson! Politikán *a szó közhasználatú értelmében* a hatalomgyakorlást, illetve az erre való törekvést értjük, és természetesen beleértjük a (fegyveres) erőalkalmazást is (hiszen az eddigi történelem során enélkül még egyetlen rendszer sem állt fenn). Ebben az értelemben persze Jézus nem szólt bele politikai kérdésekbe, sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy az ilyen értelmű politikába való be-nem-avatkozás volt egész működésének alaprogramja (ha ezt a programot a fonákjáról nézzük): Máté is (4,1-11), Lukács is (4,1-12) Jézus nyilvános működésének élére állítja megkísértésének történetét, amelyben mind a három kísértés visszautasítása lényegében a „hatalom és dicsőség” (Lk 4,6) visszautasítását jelenti. Ehhez az alapálláshoz aztán egész további élete során hűséges maradt, semmiféle hatalmi rendszert nem óhajtott a bevett evilági módszerekkel megdönteni: sem a római világbirodalmat, sem a helyi zsidó uralmat, és amikor ez a hatalom az életére tört, nem kért az Atyától „tizenkét ezred angyalt”, hogy fellépjen ellene és legyőzze, vö. Mt 26,53).

Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy Jézus közömbös lett volna a fennálló politikai (uralmi) viszonyokkal, s főleg ezek következményeivel szemben. Ellenkezőleg! *Ha tehát a „politika” szót sajátos értelemben használjuk, azaz a „polisz”, az emberi társadalom (beleértve az államapparátust is) közérdekű ügyeibe történő aktív, de mindenfajta erőalkalmazást eleve kizáró beleszólást értjük rajta, akkor – amint rögtön látni fogjuk – nagyon is azt kell mondanunk, hogy Jézus beleszólt politikai kérdésekbe is. A rendelkezésünkre álló anyagot két csoportra osztjuk: „vallási kérdésekre” és „társadalmi*

kérdésekre”, ezek Jézus „politikai” bebeszolásának fő területei.

1. Jézus **bebeszolt a vallás kérdéseibe**. – Két előzetes megjegyzést kell itt tennünk. Egyrészt meg kell állapítanunk, hogy ezt a témát tárgyalhattuk volna a második fejezetben, a strukturális bebeszolás eseteként is, de súlyánál és lényegénél fogva – ld. a második megjegyzést – mégis jobbnak látszott idevenni. Másrészt meg kell indokolnunk, miért minősítjük a vallást politikai kérdésnek. Nagyon egyszerű a válasz. Köztudomású, hogy egyetlen államhatalom sem tekinti a vallást magánügynek – függetlenül attól, mi áll az alkotmányban –, de ennek okait most nem részletezzük (vö. fönt I.3.). A Jézus korabeli zsidó államra ez fokozottan, sőt a világtörténelemben szinte egyedülállóan érvényes (talán csak az iszlám mutat fel hasonló jelenségeket). Ugyanis a zsidók, a politikai vezetők és a nép, az „állam” és a „társadalom” egyaránt lényegében teokráciának tekintették államformájukat, de igazában egész létformájukat (bármennyit torzult is ez a kezdetektől Jézus napjaiig). Ez azt jelenti, hogy *a szó közhasznú értelmében vett politika (hatalomgyakorlás) és a vallás teljes mértékben összemosódott*, tehát minden politikai kérdés egyúttal vallási kérdés is volt, és megfordítva, minden vallási kérdés egyúttal politikai kérdés is. Nagyon jól tükrözi és szemlélteti ezt a tény, hogy – legalábbis Jézus korában és az uralkodó személyét leszámítva – a politikai és a vallási vezetők ugyanazon személyek voltak, belőlük állt Palesztina legfőbb hatalmi testülete, a Nagytanács, élén a Főpappal. De az „alacsonyabb rétegekben” is a vallási vezetők voltak egyúttal a társadalmi élet vezetői is (farizeus vagy szadduceus írástudók). – Most már rátérhetünk a tárgyalásra.

Jézus nem volt ellenséges korának „vallási rendszerével” szemben: eljárt a jeruzsálemi templomba, „szokása szerint” a zsinagógákban (is) tanított (vö. Lk 4,16), és a meggyógyított leprást az előírások értelmében (3Móz 14,2-32) elküldi a paphoz, hogy mutassa meg magát és ajánlja föl a szokásos áldozatot (Mt 8,4). – De *kérlelhetetlenül föllépett a vallási visszaélésekkel szemben*, és gondolkodás nélkül megszegte a vallási (tehát politikai következményekkel bíró) előírásokat és szokásokat, ha azok Isten akaratával, a szeretettel ellentétesek voltak.

Legenyhébb formája ennek, hogy *megbélyegezte a képmutató vallásosságot* (alamizsna: Mt 6,1-4; imádság: Mt 6,5-8; böjt: Mt 6,16-18; perselypénz: Lk 21,1-4), és ezért azt tanította, hogy az embernek nem szabad addig áldozatot bemutatnia, amíg rendezetlen nézeteltérései vannak embertársával (Mt 5,23-24; ha ezt mindenki komolyan vette volna, akkor az áldozatbemutatásból hasznot húzó papságnak és főpapságnak hamar felkopott volna az álla...).

Sorsdöntővé vált Jézus számára, hogy bebeszolt a vallási élet két fő területének kérdéseibe: felülbírálta *a szombat* törvényét (elsősorban gyógyításaival, de nemcsak

azokkal, vö. Mt 12,1-8; Jn 5,8-10), és *a rituális tisztasági előírásokon* is túltette magát (vö. Mk 7,2.5). De a vallási (és politikai!) törvénynek más vonatkozásban is ellene mondott, sőt tagadta érvényességét: gondoljunk akár a válással (Mt 19,7-9: „Mózes parancsolta... de ... mondom nektek”), akár a házasságtörő asszony megkövezésével kapcsolatos (Jn 8,5-8: „Mózes azt parancsolta... aki bűn nélkül van közületek, az ...) állásfoglalására (ez utóbbi esetben az országban érvényes büntetőjog érvényességét vonta kétségbe!). Mindennek „betetőzéseként”, s ha tetszik, szimbolikus összefoglalásaként „*megtisztította*” a *Templomot*, kiűzván onnan a kereskedőket (Mt 21,12-13; Mk 11,15-17; Lk 19,45-46; Jn 2,14-17); ennek a cselekedetnek az éle – túl a kereskedőkön – ugyancsak a nép vallási vezetői, a főpapok ellen irányult.

(Zárójelben megemlítünk itt még egy mozzanatot, amely önmagában is kimerítette volna a „(vallás-) politikai bebeszolás”, egyszerűen szólva: a felforgatás fogalmát. Jézusnak arra a kijelentésére gondolunk, mely szerint vallás és vagyon, Isten szolgálata és a pénz szolgálata kölcsönösen kizárják egymást, ld. Mt 6,24. Ilyesmit képviselni abban a társadalomban, melyben a „legvallásosabb” emberek egyúttal a legvagyonosabbak és fordítva, a legsúlyosabb tekintélyrombolásnak és bomlasztásnak minősül. De a legélesebb bebeszolás a társadalom minden más rétegének az életébe is...)

Míndez együtt nemcsak azt jelentette, hogy Jézus számos esetben szembehelyezkedett a vallási és politikai törvénnyel és annak hivatalos képviselőivel, és nemcsak azt, hogy – legalábbis elvben – alapjaiban ingatta meg a rendszer vallási és politikai épületét, hanem azt is, hogy az egész vallási és politikai rendszernek fölébe helyezte önmagát – és ezt nem csupán tudatosan vállalta, hanem nyíltan hirdette is: „Az Emberfia ura a szombatnak is” (Mk 2,28; ld. még pl. Mt 5,22.28.32.34.39.44; Mt 19,7.9; Jn 8,5.7). Kell-e ennél nagyobb és nyíltabb „politikai” bebeszolás? De azért akadnak még kifejezettebb esetek is!

2. Jézus **pártos „politikai” állásfoglalást** tett. „*Pártosan*” állást foglalt a szegények, a (társadalmilag) kicsinyek (gyöngék) és az üldözöttek (szelídek) mellett. Teljesen világos ez már „kezdeti” nagy „programbeszédében” (Hegy beszéd, Mezei beszéd: Mt 5,3.5.7.9.10; Lk 6,20-23), majd az egész nyilvános működése során tanúsított, e programnak teljesen megfelelő magatartásából: szinte mindig az említettek körében és értük dolgozva látjuk őt. De későbbi nagy beszédek is tanúskodnak erről, főként a szívtelen gazdag és a koldus Lázár példabeszéde (Lk 16,19-31) és „az utolsó ítélet tablója” (Mt 25,33-40): Jézus az éhezők, nincstelének, betegek és bebörtönzöttek, illetve a velük jót cselekvők és közösséget vállalók oldalára áll, teljes együttérzéséről, elismeréséről („boldogok vagytok”: Lk 6,20-23; „Atyám áldottai”: Mt 25,34) és melléjük állásáról („jobbára állítja”: Mt 25,33) biztosítja őket.

De nemcsak erről, hanem arról is, hogy *maga Isten is az ő oldalukon áll*: ugyanis a „tiétek az Isten országa”, „majd kielégítenek”, „nagy jutalmatok lesz a mennyben” (Lk 6,20-23), „majd nekik is irgalmaznak”, „ők Isten fiai” (Mt 5,7.9), „az angyalok Ábrahám ölébe vitték” (Lk 16,22), „Atyám áldottai” (Mt 25,34) kifejezéseket nyugodtan fordíthatjuk így: a ti oldalatokon áll Isten, a tiétek Isten, veletek van és lesz Isten. Áttételesen ide vonatkoztathatjuk azokat a helyeket is, ahol Jézus arról beszél, hogy nem azokat jött hívni, akik magukat igaznak tartják (mert ezek többnyire a társadalom nagyjai és hatalmasai), hanem a magukat bűnösnek tartókat (mert ezek többnyire a társadalom kicsinyei): Mt 9,13; Lk 19,1-10, illetve arról, hogy Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak, akik azt állítják magukról (vö. Lk. 16,15!), hogy nincs szükségük megtérésre (Lk 15,1-2.3-7.8-10; vö. még Lk 15,11-32; 18,9-14).

E tanításait Jézus számos szimbolikus cselekedettel erősítette meg, ezekből most csak kettőt emelünk ki: a szegények teherhordó állapotán, a számaron vonult be Jeruzsálembe (Mk 11,1-11), és főként: a szegénység, a kicsiség és az üldözöttség teljességében, a kereszten fejezte be életét.

3. *Az okozat árulkodik az okról.* – Tegyük fel, hogy Jézus *tanításából* nem maradt volna fenn semmi, csak az életéről tudnánk annyit, hogy nyilvános működését tanítással, gyógyítással és ördögűzéssel töltötte, majd alig háromszázötven évvel később, a kereszténység után népének politikai és vallási hatalmasai a kor akasztófáján kivégezték, ráadásul úgy, hogy e cél érdekében az elnyomott ország politikai és vallási vezetői nem átalottak szövetkezni az (általuk egyébként mélységesen gyűlölt) megszálló hatalom legfőbb képviselőivel. Ennyi is elég lenne ahhoz, hogy meglehetősen biztos választ adjunk a dolgozat címében felvetett kérdésre, hiszen élete és sorsa között olyan ok-okozati összefüggést kellene fölfedeznünk, amelyben az okozat árulkodna az okról. Ugyanis *gyógyításért és ördögűzésért nem szokás embereket kivégezni*, vagy ha mégis megesik (a mitikus-mágikus ókorban ez nem zárható ki), akkor sem az ország belügyminisztériuma és egyházi főhatósága szokott ezzel foglalkozni, beleértve a legfőbb politikai és vallási vezetőt is (hanem a helyi hatóságok), s pláne nem a megszálló hatalom legfőbb képviselőjének bevonásával, tőle megszerzett engedéllyel és eszközökkel. Tehát *csakis a tanításában kereshető kivégzésének az oka!* Ebből pedig kényszerítő erővel következik, hogy ennek a tanításnak (vagy legalábbis következményeinek) *olyan elemeket (is) kellett tartalmaznia, amelyek a legmesszebb menően keresztelték a kor társadalmi nagyjainak, a politikai és vallási vezetőknek az érdekeit, azaz beleszólást jelentettek társadalmi-politikai kérdésekbe.*

Mindezek után is természetesen bárki azt mondhatja, hogy egyrészt Jézus csak tanításával szölt bele

társadalmi-politikai kérdésekbe, de tettekkel nem avatkozott bele ezekbe, másrészt még tanításában is megmaradt az egyes emberekhez intézett morális intelmeknél, és sohasem biztatott a társadalmi és politikai struktúrák megváltoztatására.

Röviden a következőket felelhetjük ezekre az ellenvetésekre. Ami az elsőt illeti: *Aki „politikájában” eleve lemond a szúró-, vágó- és lőfegyverekről, annak aligha marad más „fegyver” a kezében, mint a szó...* Ami a másodikat illeti: Egyfelől Jézus korának társadalmi korántsem volt annyira „társadalmisított” és „strukturizálódott”, mint a miénk. Másfelől amint a szentírás egésze sem, úgy Jézus maga sem akart mindenkor minden kérdésre választ adni; de megadta azokat az alapelveket, amelyekből mindenkor minden problémájára kikövetkeztethető a válasz. És ezeknek a következtetéseknek a levonása, legalábbis Jézus követői számára, kötelesség.

Emellett persze készségesen elismerjük, hogy *Jézus elsődlegesen nem társadalmi reformer volt. De abból, ami elsődlegesen volt, tudniillik az Ige hirdetője (vö. Mk 1,38), ez is következik.*

KIRÁLY INNÁCZ

GENERÁCIÓS GÚLA EGYÜTTMŰKÖDÉSÜNK MEGFONTOLÁSÁRA

Gimis korunkban a testnevelési órákon rendre előkerült a gúla építésének gyakorlata. Akkor is, ha nem tornászok, hanem főként röplabdások voltunk. Egyszerűen fogalmazva ez nem más, mint kialakított testhelyzetekre, egyensúlyi elosztásra, egymásra épülően összefogódzó emberek sportos-akrobatikus testi építménye. A lányok még élvezték is. Mi fiúk legfeljebb abban akartunk villogni, amiben volt bátorsági, vagánysági, erőfitogtatási elem. Ami megmaradt bennem, az az emberi képességeknek, lehetőségeknek együttműködő, egyensúlyra figyelő csodás jelensége. Beismerem, hogy az ember a maga helyét nem az önmagáról alkotott, sokszor csak vágyott kép alapján találja meg a gúlában. Én sportolóként is súlyos voltam. Súly és erő alapján alapozó embernek voltam jó. Az építmény felsőbb szintjeiben mások

voltak. Izmosak, könnyűek, egyensúlyozni és akrobatikusan homorítani tudók. Ezeknek a helyeknek, szerepeknek megállapításában igen jelentős szerepet játszott Zsiga bácsink, az edzőnk, sporttanárunk. Felügyelete, vezénylése sok balesettől mentett meg bennünket. A lelkes, vagánykodó dilettantizmus ugyanis nagyon balesetveszélyes.

A generációk egymáshoz való viszonyának egyik megfontolási lehetősége ez a gúla-kép. Az emberi történelem legtragikusabb ténye, hogy a szépen felépített, kifejlesztett élettereket egy-egy új „fejlövés” lebombázza, elpusztítja. Nero felégetteti Rómát, hogy megépíttethesse az általa gondolt várost. A régi nem volt jó neki, hát elpusztítással indította a maga elvárásolt elképzelését. Diktátorok, világháborúkat elindító, elvesztő, illetve megnyerő erők romokat és hullahegyeket produkálva akartak újat újként létrehozni. A történelem nem az organikus, egymásra támaszkodó fejlődés példája. Azonban lehet úgy bontani, hogy ezzel az építkezést szolgáljuk. Mi például mindegyik házunk építéséhez bontással biztosítottuk az alapanyagot. Emberi életek és egyéb értékek pusztítása nélkül is lehet újat álmodni és építeni. Értékörző magatartás ad esélyt az érték tovább fejlesztésére.

Vannak értékek, melyek egész életünket hivatottak meghatározni. Vannak alapok. Ilyenek számunkra a Jézustól tanult elvek. Ezeket nem illik egy könnyed vállrándítással kezelni, és félresöpörni, ha éppen erre van kedvem. Istentől eredeztetett értékszemplélet minden ember számára megfontolandó. Ez nem egy ember, egy csoport, egy mozgalom kisajátított gondolata. Tény, hogy amint a sült galamb, úgy a „kincs” sem röpül be az ablakon. Tény, hogy az anyatejjel sem épül be életünkbe a jézusi értékszemplélet. Tény, hogy a tudatátalakító megtérés megmarad személyes feladatnak. A kincset talált ember nem előállítja ezt a kincset, hanem megtalálva, ehhez rendezi életét. Az ember rendre kiemel valamiket ebből az alapértékből, és háttérben hagy valamiket. Mindenki és minden emberi összekapcsolódás kialakítja a maga értékszemplélete szerinti gúláját. A szerzetesrendek koktéjljai annak megfelelően alakultak, hogy melyik értéket emelték az első helyre: a tanítást, miként a piaristák, az imádságot, miként a kontemplatív rendek, a karitást, miként a Teréz anya nővérek vagy a ferencesek...

Egy bokros mozgalom ugyan mit emel ki az Istennek tetszeni akarás értékeiből? Amit a történelmi helyzet kikényszerít. Például az erőszakmentességet a tankok világában. Például az adástörvényt a mammonimádó tülekedésben. Például a szolgálatot a bársonyszékekért küszködő hatalmi éhség világában. Lehetséges, hogy ezek a kiemeléseink az egész ismert emberi történelemre jellemző problémákra mutatnak rá? Ha igen, akkor ki merné lesöpörni, felhívítani ezeket az irányulásokat? Keményen és Jézus szellemében fogalmazva az tesz ilyet, aki köves talajnak bizonyult,

útszéli gyökértelenségben görcsölt, vegetált, vagy belefáradt a gaz irtásába, és feladta az önnevelését a kényelmesebb mindennapokért. Persze az ember mindenre tud magyarázatot. A köves talaj mellé rakja, pontosabban lecseréli ezt a példázatot a sziklára építkezés fontosságára. Belefáradásban benne van az „ennyi telt tőlem” halk szava. Ha neked van jó ötleted, csináld meg, én drukkolok. Ez kényelmesebb, hiszen nem kell felelősen dönteni, lelkiismereti hangokhoz igazodni. Elég sodródni, a rohanó világban rohanni, együtt a rohangálókkal. Csakhogy a „sodródásból, engedelmességből” szövegek még a hadseregben sem mindig mentenek fel a háborús tettekbeni és mulasztásbeli bűnök alól. Jó, gorbombáskodni nem érdemes, inkább egymás mentségeire figyelő empatikus szeretetünkkel elindíthatunk egy „rázzuk meg magunkat” biztatást is.

De mi köze ennek a generációs gúla képéhez? Nagyon is sok! Az ember olyan közösségi lény, aki közös értékszemplélete alapján fog össze, tervez meg és kivitelez egy gúlát, egy akkor és ott fontos evangelizációs üzenetet. Teszi ezt az adott kor kihívásaira adandó jézusi válaszként. Nem az a baj, hogy ahány kisközösség, annyi gúla. Ez jó, ez érték. A baj ott kezdődne, hogy ahány kisközösség, annyi jézusidegen klub. A klub a „jó nekünk együtt” hangulatára épül, az egymás mellettiségre, és nem az egymásban megbízó, tervszerű „gúlázásra” rendeződik. Ha az élet úgy hozza, születhet ebből is érték, de ez felettebb esetleges. A tornagúla példája a módszert illusztrálja. Alapok, összekötők, támaszok, összehajlók harmóniája teszi lehetővé az alkotást. Ezek mélysége és komolysága adja a gúla értékét. Az ebben résztvevők mindegyike nagyon fontos, egyikük kiesése már megváltoztatja a közös alkotást. Jó esetben ez a változás nem teljes összeomlás... Más szavakkal: az alapítók, a megélők és a továbbfejlesztők testvérbaráti organikus közössége képes maradandót alkotni a ránk bízott örök értékekből. Ha az alapítók alázatból elhallgatnak, és kezük tördelésével drukkolnak az utánuk jövőknek („a fiatalságé a jövő”), a mulasztás bűnét követhetik el. Ha a megélők, akik a mindennapokban igyekeznek valóra váltani az életelveket, de csak azt képviselik, amit nekik sikerült ezekből megvalósítani, az evangélium szubjektívizálásának veszélyét munkálhatják. Azok a továbbfejlesztők, akik azt gondolják, hogy ők nyalintották kerekre a holdat, azok gyökerek nélkül akarnak lombosodni és gyümölcsözni. A gúla azt üzeni, hogy egymás bizalmára, együttműködésére és sokszínű leleményességére szorulunk. Ez mindaddig érvényes, amíg együtt akarunk valami Istennek tetszőt tenni.

Egy mozgalom általában radikális változáson megy át a 3-4. generációval. Ennek legkeményebb szintje, mikor egy irányulás betölti küldetését, és szépen feloldódik, kihál. Egy ateista, erőszakvilágban létrejött mozgalom elveszti a jelentőségét, amikor megszűnnek létbe hívó személyi és tárgyi feltételei. Az alapítók kihálnak, a

pálmát növesztő üldöztetési terhek megszűnnek, megfoghatatlanul feloldódnak. A kihálás csak akkor nem szükségszerű, ha a létbe hívó okok olyan, egész életet érintő elveket, megoldásokat szülnek, hoznak felszínre, amelyek nem korfüggőek, időfelettiek. Ez a „lex aurea”, az arany szabály. A továbbélés akkor valószínűsíthető, ha az adott történelmi kihívásokra

általánosan érvényes értékszemplétekből olyan válaszok születnek, amelyek felette állnak a történelmi kihívásoknak.

A Jézustól tanult és folyamatosan eltanulandó értékszempléte nem túlélésre, hanem további fejlődésre hivatott. Nem a Bokor túlélése a fontos, hanem a rábizott értékszempléte megélése és terjesztése. Tudjuk, hogy

aki a túlélést tűzi zászlajára, az megtette első lépését a megalkuvások felé. Minden kornak, minden generációnak meg kell építene a maga gúláját, a jézusi tartalmakra épülő személyes testvérbarátságok alkotását. Ez felülírja a generációs kérdéseket, mert az elkötelezett együtt működni akarás nem életkor kérdése. Ebben lehet helyük azoknak is, akik „túlsúlyosak”, de stabil hűségűek. Lehet helyük azoknak, akik a mindennapokban hitelesített tapasztalatukkal konstruktívak. Ott a helyük azoknak, akik lelkes önmegvalósítási lendületükkel képesek megtalálni és vállalni helyüket ebben a jézusi csodaépítményben. Fialok, öregek... Humoros jellegzetesség: a fiatal önmagát ámitja, az öreg másokat. „Vannak, jönnek. Frissek, újak, önzők és forradalmárok. Fialok. Nehezen értjük nyelvüket is... az igazi ifjúság örökjoga ellen nincs apelláta” (Kós Károly, 1934). Bizony, az is természetes, hogy akik „fiatalon” a gúla felsőbb ágazataiban voltak, azok átadják helyüket és tapasztalatukat az oda alkalmasabbaknak. Bizony az is benne van, hogy a balesetveszélyek csökkentése és a lényeg jobb kifejezése érdekében nézeteltérések mutatkoznak az összeállást illetően. A személyi sérüléseknél, sértődéseknél sokkal lényegesebb, hogy a közös jézusi alapelveket ne érje baleset. Ez a súlyosabb baleset az elvek relativizálásában, másra cserélésében jelentkezik. A mi kezdeményezéseinkben a „Jézuska és a géppuska” nem fér meg egymás mellett. Összetartozásunk és közös értékképviselőnk nélkülözhetetlen eszközei: gondolati értékáramoltatásunk, cselekvési összedolgozásunk, egymás értékeinek értékelő használata. Vagyis osztozás az értékeinkből. Ugye ez működik közöttünk? Adjunk hálát, hogy Jézus szerinti tájékozódásunkban egy irányba tekintünk, és ebbe az irányba is lépegetünk. Ugye ez így is van? Ha ehhez még egy-egy életműgúlat is sikerül építenünk, akkor, ha hegyre épül város nem is,

de legalább hegyre épült gúla lehetünk, örök értékek sokszínű megjelenítői a földön. Valami ilyesmi az Isten Ország, nem?

FARKAS ISTVÁN

HÁLA

„Ekkor haragra lobbant ura, és átadta őt a hóhérok, amíg meg nem fizeti neki az egész tartozást. Így tesz majd az én mennyei Atyám is veletek, ha szívetekből meg nem bocsátotok, mindenki az ő atyjafiának.”

(Máté 18,34-35)

Amikor ötezer év eltelt és kiszabadult a börtönből, megtisztult, gyermeki szemmel nézett a világra, pont úgy, mint az, aki úgy tudja, hogy nincs adóssága. Ismét egy lehetőség lett az élete. Hallotta a madarak énekét, látta a felhők vonulását, friss tavaszi szél simogatta az arcát és az élet körülölelte. Mélyet szippantott a friss, tavaszi levegőből, szeme könnyel telt meg és szájában valamilyen furcsa ízt érzett.

Aztán hirtelen eszébe jutott mindaz, ami egy percre sem hagyta nyugodni börtönévei alatt. Nem emlékezett rá, hogy valaha is kölcsönt kapott volna a királytól akár csak egy dénárt is, nemhogy tízezer tallért. Ezért tette azt a szent fogadalmat magának, hogy ha egyszer kiszabadul, bekérdzkezik a királyhoz és megkérdezi milyen kölcsön miatt kellett ötezer évig börtönben sínylődni.

Az ajtónálló a trónterembe vezette, fel azokon a hosszú egyenes klasszikus stílusú lépcsőkön, melyeket már ismert. Amikor a kapuban elmondta mi járatban van, tekintetük összekapcsolódott és egy pillanatra úgy tűnt neki, mintha az ajtónálló szeme mosolygott volna. Mintha várta volna érkezését.

Mikor a trónterem ajtaja becsapódott mögötte előre ment egészen a trón lépcsőjéig. Nem érzett semmi félelmet, mert számtalanszor elképzelte a helyzetet előre és most minden úgy is történt. A király mozdulatlan arccal nézte, ahogy a trónhoz közeledett, de tekintete nem dőfte át, és nem is simogatta. Olyan volt a tekintete, mintha mindent látott volna egyszerre anélkül, hogy valamire is fókuszált volna.

Eléje érve tisztelettel meghajolt, így maradt néhány másodpercig, majd felegyenesedett. A király szemébe nézett és feltette régen előkészített kérdését.

– Felség, Nagytiszteletű Uram. Most, hogy – úgy tűnik - letöltöttem büntetésem az utolsó dénárig és szabaddá váltam, szeretném megkérdezni, mikor kaptam Tőled kölcsön tízezer talentumot, amikor egész életemben nem láttam ekkora összeget? Ezen töprengtem éjjel és nappal ötezer éven keresztül, de nem találtam választ rá. Kérlek, segíts emlékezniem.

A király szeme egy pillanatra összeszűkül s jobb kezét hirtelen felemelte, mint aki el akar hessegetni egy legyet, de aztán szeme megenyhült s keze ismét megpihent a combján.

Hosszan, türelmesen nézett rá, ahogy egy apa nézi csöpp, gügyögő gyermekét a bölcsőben, amint az feléje nyújtja kicsi kezét. Felállt, nyugodt egyenletes léptekkel lejött a trónról és lassan elindult a hosszú oszlopcsarnokban. A szolga követte.

– Hosszú idő az ötezer év és hosszú annak az adósságnak a listája is, amit letörlesztettél – mondta lassú, de szeretetteljes szavakkal. S mégis kevés volt arra, hogy meglásd, mi is volt ez? Hogyan segíthetnék akkor én neked?

Az oszlopcsarnoknak az a része, ahová értek gazdagon terített asztalokkal volt tele.

– Egyél – mondta a király –, bizonyára nélkülözned kellett, amíg az adósságodat törlesztetted.

A szolga mohón esett neki a rég látott csemegéknek és gyümölcsöknek. A király egy darabig csendben nézte, majd tovább indult és halk hangon beszélni kezdett.

– Volt egyszer egy nagyon gazdag Ember. Mikor rájött, hogy szinte észrevétlenül, de csökken a vagyona s így lassan a saját és a vele együtt élők megélhetése kerül veszélybe, nagy Beruházóvá vált. Létrehozott egy Multi-level-marketinget. Egy egyszeri, nagy beruházással kibocsátotta vagyona egy részét, azt a lehetőséget, hogy ez a tőke működve, önmagát ellenőrizve és fenntartva létrehozson olyan önálló egységeket, melyek egymást táplálva és fejlesztve még számára is visszatápláljanak annyit, amennyi a vagyona fogyását ellensúlyozza. Az új rendet az egész világon elterjesztette és a nagy Beruházó látta, hogy jó.

Egyszer, valahol a többszintes, világméretű hálózat egy kis falujában leégett az egyik gyár. Valamilyen előre nem látott elektromos zárlat okozta a tüzet. Sok ember meg is halt, mert éppen műszakváltás volt és a tűzoltók sem voltak a helyzet magaslatán. A gépek tönkrementek, csak a csarnok szerkezete maradt fenn. A megmaradt emberek depressziós állapotba kerültek szeretteik, munkahelyük és teljes egzisztenciájuk elvesztése miatt.

A nagyon gazdag Embernek jelentették, hogy mi történt. Tudta, hogy évekig nem lesznek képesek a környező gyárak kitermelni a helyreállításához szükséges javakat. Azért, hogy elkerülje a depresszió okozta további katasztrófákat, más gyárakból továbbra is folyamatosan biztosította számukra a szükséges alapanyagokat és energiákat. Az emberek lassan megnyugodtak, mert a megélhetésük legalább biztosított volt. Továbbra is bejártak a gyárba – mert máshová úgysem mehettek – kereskedni kezdtek az alapanyagokkal, mert nem volt gépük, amivel fel tudták volna feldolgozni őket. Éltek és szaporodtak és a legokosabbak közülük egyre újabb, és újabb lehetőségeket fedeztek fel az alapanyagok és a gyárépület hasznosítására. Az eredeti technológiát elfelejtették, mert nem volt már szerepe az életükben. Elfelejtették a nagyon gazdag Embert és annak célját is, mert úgy érezték, hogy az alapanyagok és az energia

azért áramlik hozzájuk, mert jár nekik, nekik, akik önmaguk számára hasznosítják. Ezért aztán tovább fejlesztették a gyár maradványainak és az alapanyagoknak az elemzését, megfűrtak, vegyelemeztek és kivontak minden számukra hasznosítható javat belőlük, és a termékekkel is kereskedni kezdtek. Életük ennek következtében virágzásnak indult. Lassan az egész falú beköltözött a gyárépületekbe, mert ott ingyen fűtés, víz és élelem volt. Csak a jövedelmek elosztása terén voltak viták és azok sokszor vezettek ellenségeskedéshez közöttük. Ilyenkor sokakat önmaguk közülük elüldöztek és meg is öltek.

Mint mindenkinek a Multi-level-marketingben, az ottani embereknek is kis elektronikus chip volt beültetve gyomorszájuk fölé, de egy idő után elfelejtették, hogy mire való, így sokan kioperáltatták, a többiek pedig elrejtették mások elől, mert szégyelltek. Pedig korábban arra szolgált, hogy a rend jó működése érdekében közvetlen kapcsolata lehessen mindenkinek a nagyon gazdag Emberrel.

Sok jónak látszó kezdeményezése volt azoknak, akikben volt valamiféle jó szándékú gondoskodás a többiek és a gyár sorsa iránt, s akik nemcsak saját hasznukat és nyugalmukat nézték. Ebből születtek meg olyan ötletek, mint a teljes egyetértésben történő gazdálkodás, a betegek és árvák segítőszolgálat, a gyár és környéke állagának folyamatos figyelése és fenntartása, és a szomszédos, szegényebb falvak lakóinak támogatása. Jól és elégedett lélekkel éltek, mert úgy gondolták megtettek mindent, ami szükséges a maguk és környezetük fenntartására.

Amikor a nagyon gazdag Ember látta, hogy már nem depressziósok, sőt elégedettek, bár igen furcsa szokásokat vettek fel elhatározta, hogy elküldi az egyik pszichológus-mérnökét egy kisebb géppel és a régi technológiával, hátha már alkalmasak az emberek arra a feladatra, amire a gyárat és őket szánta. Az emberek azonban kinevették a mérnököt, mesének vették a Multi-level-marketingről és a beültetett chipek hatásáról szóló történetét, gépét összetörték, papírjait elégették, és elzavarták, mert úgy látták, hogy minden úgy van jól, ahogy van.

A nagyon gazdag Ember látta ezt, de volt türelme, hiszen nem kicsiben gondolkodott. Újabb mérnököket küldött, s az egyik közülük megnyerte a jó szándékúakat és beüzemelt egy kisteljesítményű gépet, ami az alapanyagokból megkezdte a nagyon gazdag Ember és a környező gyárak számára szükséges anyagok termelését. Néhány lelkesebbet, bizonyos idő után megtanított rá, hogyan lehet újra üzembe helyezni a chipeket és ennek erejével aztán terjedni kezdett a régi technológia, újabb gépek érkeztek és az emberek egy része, feladva az alapanyagokkal való kereskedést beállt a gépek mellé szolgálni a Multi-level-marketinget. Kiépült a működéshez szükséges kapcsolat is a többi gyárral és nagy volt az öröm nagyon gazdag Ember háza

körül is. Nem a haszon mennyisége miatt, mert az elenyésző volt, hanem amiatt, hogy sikerült abból a hipnotikus álomból felébreszteni a gyár munkásait, amibe a sokkok miatt kerültek, és bekapcsolni a gyárat az egymást kölcsönösen támogató és fenntartó hálózatba.

A mérnöknek azonban egy idő után vissza kellett térnie a központi gyárba. Rábízta a dolgok intézését a jó szándékúak egy csoportjára, majd elutazott. A dolgok egy ideig továbbra is jól mentek, de volt néhány munkás, akinek nem tetszett a chip az oldalában és főleg annak időnként megszólaló hangja. Ezek összefogtak, magukhoz ragadták az alapanyagok kezelése feletti hatalmat, kioperáltatták magukból a chipeket és visszaállították a saját maguk kitalálta rendjüket.

A király itt elhallgatott, de lassú lépteit tovább folytatta, amíg be nem fordultak a terem végén a másik oszlopcsarnokba. Akkor megállt, ránézett a szolgájára és megkérdezte.

– Mit gondolsz, miért tudtak életben maradni a munkások a gyár leégése után? Vajon nem a továbbra is szállított alapanyagok miatt?

– De igen – felelte a szolga -, e nélkül elpusztultak volna, vagy el kellett volna költözniük.

– Mit gondolsz, mi lett volna veled tiszta levegő, éltető tiszta víz, termő föld és azok nélkül a szépségek és harmónia nélkül, amiket a szemed, füled és a többi érzékszerved befogad? – kérdezte most a király.

– Uram, a gyengémre tapintottál – mondta a szolga és lehorgasztotta a fejét. Ezeket a szépségeket nélkülöztem a börtönben a legjobban. Mindenemet odaadnám értük!

– Látod, ezek mind a kölcsönöd részei. És az ételed, a mindennapi, honnan volt?

– De Uram - kiáltott fel a szolga kétségbeesve –, hiszen verejtékesen megdolgoztam minden falatért, ami a testemet táplálta!

– Igen, igazad van, verejtékesen megdolgoztál érte. De mondd – nézett a szemébe a király, és mintha kacsintott volna –, honnan kaptad a verejtékedet, honnan a testedet, honnan az erődöt, a szívdobbanásodat, az éjszakai nyugodt pihenésedet és a másnapi egészségedet, honnan a képességeidet, hiszen már a nevükben is benne van: adottságok.

– Igen Uram, - mondta szolga már egy kissé halkabban

– Te teremtettél ilyenek, hogy minden szívdobbanásommal Rád legyek szorulva, de mindaz, amire rájöttem, amit gondoltam és mondtam, amit tettem, a sok megszerzett dolgom, feleségem, gyerekeim, házam, kertem és állataim az enyéme, mert én dolgoztam meg értük, én szereztem őket, azokat nem Tőled kaptam.

A király megállt, csendesen nézte egy darabig majd elmosolyodott és megkérdezte:

– Mondd, mire jöttél rá, mire emlékszel, és mit tettél? Honnan jöttél rá valamire, ha nem tőlem, hiszen tőlem jöttél ki; mit gondoltál ki nélkülem, amikor minden, ami benned van, és amit ki-gondolhatnál magadból én súgtam? Mit mondtál, amit néhány elmélyült

pillanatodban ne tőlem, vagy egyébként teremtményeimtől hallottál volna, s mit tettél, amikor még a szívdobbanásaidat sem vagy képes eggyel megtoldani? És a javaid, amiket te szereztél, honnan vannak? Mind tőlem, vagy elődeidtől kaptad őket, ami ugyanaz! Nem is ez a kérdés, hanem a miért? Ezen kellett volna gondolkoznod az elmúlt ötezer év alatt. Mire kaptad mindezeket?

– Rendben van Uram, belátom, semmi sem az enyém, minden Tőled van és kölcsön – ügyeskedett a szolga. – De mondd! Hogyan kellett volna törlesztenem, ha tudtam volna, hogy kölcsön, hiszen ez egy akkora vagyoni, hogy száz élet alatt sem tudnék ennyit megkeresni. Miért kívánsz a teremtményedről lehetetlent, hiszen nem tehetnek róla, hogy “leégett a gyár”, vagyis hogy csak ennyire képesek?

– Törleszteni csak azoknak kell, akik tudják, hogy kölcsönt kaptak – akik tudják, hogy miért “működik a gyár”. Te megtudtad, hogy tartozol, mert megmondtam neked. Megszántalak, amikor könyörögtél, és elengedtem az egész tartozásodat. És mert megtudtad és elengedtem, lehetővé vált volna számodra, hogy a továbbiakban törlessz. Kicsinyességed miatt ezt elmulasztottad. Az összeg hatalmas. Olyan nagy feladat a törlesztése, mint a tevének a tú fokán átjutni. Ha át akarsz jutni a tú fokán két utat választhatsz. Vagy olyan kicsivé válsz, hogy átférsz, vagy olyan naggyá, hogy te leszel a tú foka, a mérce. De a kettő végül is ugyanaz, mert aki átjutott a tú fokán, az egyben mércévé is válik. Minden törlesztés számomra, ami az adottságaid és lehetőségeid tudatos használatának maximumából jön, és minden tékozlás, azaz adósság marad, ami az adottságaid és lehetőségeid pusztán mechanikus, s így öncélú használatából fakad. Talán egyszerűbben mondom, hogy megértsd: ha nem felejtet el az összeg nagyságát, olyan kitartással fogsz dolgozni, mint egy bika, olyan hittal és akarattal, mint egy oroszlán, és olyan szárnyaló gondolkozással, mint egy sas. Mindez kevés azonban, ha ezeket nem egy tőlük független, együtt-érző, együtt-látó, ítéletmentes szeretet irányítja, mert akkor kárba vész a sok erőfeszítés. Nem a jó, vagy a rossz cselekvéséből, mert ez a két fogalom csak az Én szintemen értelmezhető, annak a szintjén, akinek célja van a teremtéssel. Értsd ezt meg jól, mert ez az egyik legnagyobb akadály benned. Csak kölcsön van és törlesztés. A földi hétköznapi piaci szintjén ez a kölcsön 100 dénár, a létezés szintjén, az Én szintemen ez a kölcsön a tízezer talentum. A törlesztés is különböző. A földi szinten részletekben, vagy egyben történik, megegyezés szerint. Az Én szintemen mindig és mindennel törleszteni kell: minden lélegzetvétellel, minden mozdulattal, minden gondolattal, minden érzéssel és minden pillanatban. Nem egyszerű, mert elszoktál tőle, hiszen el voltál foglalva a saját tulajdonodnak vélt jó dolgok gyarapításával. De nem lehetetlen. A világmindenség minden helyén a kölcsön befogadása és a törlesztés a természetes állapot, csak néhány “gyár” égett le, s csak kevesen tudnak

magukénak mindent. Szinte elenyésző a számuk, de nekem nem mindegy egy dénár sem. Láttad volna mekkora ünnepet csaptak a szolgálaim, amikor kiszabadultál. Akkor történt ez, amikor megszólalt benned a „chip”, vagyis valaki, aki érteni akart, s részt venni a teremtésben, aki nem elégedett meg az étellel magával úgy, ahogy van. Valaki, aki keresni kezdett és elhatározott valamit saját szándékából és meg is tette, még ha ez csak annyi volt is, hogy ide jött és feltette a kérdését.

Egy másik élőlény felé a jó szándék csak annyi, hogy ismerem és elismerem, vagyis átérzem a sorsközösséget és az esetleg valamivel jobb életfeltételeimet, és ennek tudatában, ha szükséges megosztom azt, amim van. Olyan ez, mint egy ujjgyakorlat egy zongoristánál. Ha rendszeresen elvégzi, látja a hibáit és van kitartása, akkor talán egyszer el tud játszani egy zongoraversenyt is. Ha nem gyakorol, akkor csak álmodozhat egy siker lehetőségéről. Az éheztem, szomjaztam tanítás alapvetően rám vonatkozik, aki mindenkit táplálok és fenntartok, Én vagyok a koncert lehetősége, mert az Én éhségem és szomjúságom nem 100 dénár nagyságú, hanem a kölcsönadott sok tízezer talentummal arányos. Rád vagyok szorulva. Nekem kell adnod, és ehhez sokat kell gyakorolnod, de nem az ujjgyakorlat a koncert. Az csak egy eszköz.

– Mivel törleszthetek hát, hogyan adhatok neked Uram – kérdezte a szolga egy kis türelmetlenséggel a hangjában –, ha nem a szolgatársaimnak adottakkal?

– A börtönben minden újabb nehézség csak azért volt, hogy ne feledkezz el a tartozásodról, ne érezd otthonosan magadat a börtönben, a patkányok között, ne fogadd el a sorsodat, ne add fel a keresését, hogy miért vagy ott, ahol vagy, amikor százszor végiggondoltad az életedet azért, hogy most megkérdézd tőlem, hogy mikor kaptad a kölcsönt és mire. Ha kimész, és újra kezdod a életedet, semmi mást nem kell tenned ahhoz, hogy törlesszél nekem, csak annyit, hogy nem felejtet el ezt a beszélgetést.

– Soha sem fogom elfelejteni – vágott a szavába a szolga megkönnyebbülve, mert valami nehezebbre, valami végzetesre számított a börtön után. – Esküszöm Neked a....

– Ne esküdj – monda a király –, mert máris megszegted. Gondolatban már kinn jársz az életben, és azon töröd a fejedet, hogy mihez is fogsz kezdeni a sok kölcsönrel, amihez ismét hozzájutottál. Nem azt kérem tőled, hogy néha – ha jókedvű vagy, vagy ha éppen rosszul mennek a dolgaid – gondold erre a beszélgetésre, hanem azt, hogy minden gondolatod, mozdulatod, érzésed és érzelmed, minden szavad és lélegzetvételed, s minden szívdobbanásod mögött legyen ott ennek a beszélgetésnek az íze. Ez tényleg nem könnyű, de a kölcsön is hatalmas. Egyetlen lehetőség, hogy működésbe hozod azt a „chip-et”, ami benned is megvan, és kizárólag rá hallgatsz. Látod, itt van hozzá a zsebemben az adó. Most is adja a „chip-nek” az adást.

Pontosan azt, amit most a füleddel is hallasz. De mi lesz, ha kimész? Itt a nehézség. A „chip-et” működésben kell valahogy tartanod. Ha elromlott meg kell javítanod, ha bepiszkolódott meg kell tisztítanod, ha valami eltakarja, hogy elnyomja, vagy túlharsogja a hangját, ki kell tudnod kapcsolni a zavarást. Ez a nehéz. Nem jöhetsz vissza minden percben, hogy emlékeztesselek. Magadnak kell kiépítened az emlékezés mechanizmusát.

A börtönben azzal törlesztettél, hogy szép lassan rájöttél, hogy mindaz, ami a tied – az életedet is beleértve –, az semmi és te is semmi vagy. A törlesztés a felébredésed volt a hangomra és egyben a halálod is minden másra csak azért, hogy megtudd az igazat. Akkor váltál szabaddá, amikor végre megszólalhatott benned a hangom és te meghallottad. Ötezer év volt, vagy egy pillanat, mindegy. A szolgálaim énekelni kezdtek örömben, amikor meghallottad a hangomat és kiléptél a börtönödből.

Menj vissza most a „leégett gyárba”, és próbáld meg a dénárokkal, amik csak kis gyakorlati köteleességek, a talentumokra figyelni. Magyarázd a különbséget mindenkinek, aki hallgat rád. Már tudod, hogy adhatsz, szolgálhatsz és szelíd is lehetsz a tízezer talentum birtokában, ami ismét a rendelkezésedre áll. Nyugodtan adhatsz dénárokat, szolgálhatsz órákat, napokat, éveket és szelíd is lehetsz, mert mindennel elláttalak, hogy elégedett lehess. Legyél bármi közöttük, de ami éppen vagy, az legyél. Az legyél teljes szívvel, teljes lélekkel, teljes erővel, teljes elmével. Lásd az összes szerepedet, játszd jól őket, de egyikkel se azonosulj. A sűgővel azonosulj, mert az vagy te magad, aki már ért. A szemedre és füledre vigyázz, mert ők vonnak el legkönnyebben a sűgő hangjától. Halld mindig tisztán a szavát.

A „nagyon gazdag Ember” terve miatt pedig ne aggódj. Jól megtervezte és jól is működik. Ezerbillió egészséges „gyárban” termelik a hozzád hasonló lények szerte a világmindenségben azt, amire Neki szüksége van. Mégsem mindegy Neki, hogy te jól végzed-e a munkádat. Minden jól végzett, tudatos munkának értéke van számára, de csak annak.

Most pedig menj!

A szolga teljes hosszában leborult a király előtt. Szólni nem tudott, mert a szíve, a szája és egész teste megtelt valamilyen szokatlan ízzel, amit eddig nem ismert. Csak a könnyei folyása jelezte benne az ismeretlen anyag bőséges jelenlétét. Amikor végre feltápáskodott, egyedül volt. Hallotta a király hangját, aki már valamelyik másik alattvalójával, vagy tanácsadóival beszélt fenn, a trónnál. Ahogy lefelé ment a lépcsőn egyre ott zúgtak a szívében a király szavai és érezte azt a furcsa ízt a nyelve alatt. Az ajtónálló egy szépen hímzett kabátot dobott a vállára, mert hisz még szinte semmi sem volt rajta.

Az ör kinyitotta a nagy kaput és ő kilépett.

Hééé, te! – kiáltott utána az ajtónálló. – Mindig figyelj a kezedre és a lábadra! Rájuk hallgass! Ők emlékeztetnek majd mindenre, ami szükséges.

Csak állt a napfényben és nézte a kaput, ami már rég becsukódott. Az íz ott volt még a szájában, a könnyei is folytak, amikor egy galamb szállt le eléje és burukkolva morzsákat kunyerált. A lába magától lendült meg, mert mindig utálta a galambokat. S akkor eszébe jutott, amit az ajtónálló kiáltott utána. A lába emlékeztette valamire, ami nem hozzá tartozott, és akadályozta a törlesztésben.

2004. Karácsony

LIPIEN MIHÁLY

KEDVES BOKORBELI TESTVÉREIM!

Két évvel ezelőtt amikor a karácsony megünneplésére készültünk, a képzelet szárnyán egy kirándulásra hívtalak és vittelek el Titeket. Már akkor éreztem, hogy ennek az utazásnak lesz még folytatása. Aki akkor lemaradt a repülőről, annak elmondom, hogy közel 3-4000 évet tettünk meg az időben, miközben eljutottunk Hóreb hegyéhez. A kirándulásunk második része pedig egy meglepi volt – kicsit izgultam, hogy miként fogtok reagálni rá.

Közösen vettünk részt egy puritán körülmények között megtartott betlehemi zenei koncerten. Az utazás végén Hanuka és Karácsony közös ünnepén szerencsésen földet ért a repülőnk a székesfehérvári Maros hegy légi kikötőjében. Aki kimaradt ebből az utazásból, és a részletekre is kíváncsi, annak a Koinónia 2021. decemberi számában megjelent beszámolót ajánlom a figyelmébe.

Köszönöm a mai napra szóló meghívásokat! Elmondhatjuk, hogy a székesfehérvári Bokor közösségeknek több évtizedes múltja van. Tagjai értelmesek, igényesek, érdeklődők. Ezzel a felétek küldött - elismerésemmel és dicséretemet kifejező - jelképes tömjénfüsttel köszöntelek Titeket..

Hosszasan gondolkodtam a mai közösségi együttlétnünk tartalmán, és az utolsó pillanatig alakítottam, formáltam a Nektek elmondandó gondolataim szövegét.

Úgy indult a felkészülésem, hogy előjött bennem egy családi esemény. Körülbelül két éve odajött hozzám a nagylányunk Renáta. Egy könyvet tartott a kezében. Tudtam, hogy szeret olvasni, gondoltam, hogy a könyvről szeretne valamit mondani. De nem mesélt semmit, csak annyit mondott, hogy azt szeretné ha a könyvet elolvassam. Kérdeztem Tőle, hogy mi a témája? Csak annyit volt hajlandó mondani, hogy mesekönyv. Hát mit is mondjak? Legszívesebben azt válaszoltam volna Neki, hogy a műfajból kissé kinőttem, az idő eljárt felettem és már oda kell figyelmen arra, hogy a fogyatkozó éveimet és napjaimat milyen olvasmányokkal gazdagítom. Nem mertem visszautasítani kérését – a magamban megfogalmazódó

ésszerűnek és talán még indokoltnak is mondható indokokkal – , mert akkor később Ő sem veszi a fáradságot, hogy majd megnézze vagy elolvassa, amelyet én kínálok fel Neki.

Átvettem Tőle a könyvet és másnap hajnalban – gondoltam – beleolvasok. A történet nagyon érdekes volt, mert egy alapítvány kamasz fiúkat és lányokat hívott meg különleges táborozásra, ahol nem lehetett náluk mobiltelefon, laptop és tablet. Ez a találkozás helyszínén bejelentett feltétel némi rémületet okozott, és volt olyan, aki emiatt nem is maradt ott. A táborozás helyének is megadták a pontos koordinátáit, melyet a meghívottak közül csak egy kamasz nem tudott megfejteni. Ez pedig így szólt:

„Előtte folyik, mögötte hullámszik, benne bugyog.

Négy csillag díszíti.

Szálló, mégsem repülő.”

A megfejtést természetesen nem árulom el, mint ahogy a könyv szerzőjét és címét sem, mert akit érdekel, az járjon utána.

A beszédre készülve ennek a kamaszoknak és kamaszokról szóló mesekönyvnek az egyik története jelent meg előttem. A fiatalokat elvitték a Nemzeti Galéria képkiallítására, és ott ügyesen elterelve a teremőr figyelmét, az egyik fiú és az egyik lány beléptek a képbe.

Részesei lettek a művészeti alkotáson látható eseménynek. A festményen látható társaság női tagjai el is csodálkoztak a mai fiatalok ruházatán és hajviseletén, de a férfiak felismerve az érdekes érkezőket, ennivalóval és borral is kínálták őket... a kamasz mesét nem folytatom tovább.

Elkezdett érdekelni a kép története, amelynek aktív résztvevői lettek a kamaszok. A téma azért ragadott magával, mert rájöttem, hogy a Szentírás legfontosabb részei nem helyszíni tudósítások, nem riportok, hanem festmények. Olyan művészeti alkotások, amelyeknek története és mondanivalója van. Emlékezetek vissza, hogy a mai liturgián milyen részletet olvasott fel Gábor és Laura. Mikeás jövőképeről és annak valósággá lett jelenéről (Mik 5,1-4a és Lk 1,39-45). A Bibliában a múlt, a jelen és a jövő együtt él. Aki megérti és megtanulja ezt a látásmódot, az már bele is látott a Teremtő világába. Erzsébet és Mária találkozása is egy csodálatos bibliai kép.

Az egyik nő magzata lezár egy üdvösségtörténeti korszakot, a másik asszony magzata pedig elindít. Ez a találkozás nem más, mint egy gyönyörű festmény az üdvösségtörténet fontos eseményéről. Két boldog feleség, két boldog kismama.

Csupa jó érzéssel fordulnak egymás felé. Egymást múlják felül a másik felé mondott dicsérő szavakban. De ahhoz, hogy ilyen öröm legyen szívükben, nekik is sokat kellett ezért tenni. Mindkét kismama szenvedett korának ítéletétől. Egy zsidó nő, aki képtelen az áldott terhességre, és egy másik zsidó nő, akinek titok kíséri a kismamává válását. Isten szeretetének megtapasztalása által azonban felnőttek a nagy feladatára.

Ennek a találkozásnak a festménye minket is emlékeztessen arra, hogy állandó változásban, fejlődésben vagyunk.

Legtöbbször előre, de időnként visszafelé is. Nekünk is állandóan formálódunk kell, hogy képesek legyünk a kapott küldetésünk megvalósítására.

(1. kép: Műterem)

Elviszlek
Titeket egy
kiállításra. Az a
kép - amelyet
most on-line
megosztok
Veletek - azt
mutatja, hogy a
festőjének van
valamiféle
elképzelése.
Még nem igazán
tudja, hogy mi
lesz pontosan az
alkotása, de érzi,
hogy még sokat
kell dolgoznia

rajta. Melyik képrészletre figyeljete? Bár vonzó a középső képek színes formája, én mégis az alkotás jobb szélén egy támasztórúd mögötti formálódó képre hívnám fel a figyelmeteket. Az az elmaszatolt kép rólunk is szól. Talán a gyermek vagy a kamasz korunkat mutatja. Valami alakul. Isten már látja benne a csodálatos végeredményt, az elkészült alkotást, amelyen a művész dolgozik. De ez a „rész-alkotás” is nagyon értékes, ahogyan a mi állandó fejlődésünk is egy szép folyamat része.

Most pedig lépünk tovább, nézzük hogyan formálódik a közös festményünk.

(2. kép: Vázlat)

Ezen a színvázlaton már érződik a kép hangulata. A színek harmóniája mutatja, hogy jó irányba halad az alkotó munkája. Itt a sokszínűség harmonikus együttlétének ábrázolása a legfontosabb. A színek elfogadják és kiegészítik egy mást. Törekednek az összhang irányába. Mint egy család, egy közösség, melyet a sokszínűség jellemez. Ennek a formálódó képnek is része vagy. Lehet, hogy

Te vagy a piros, vagy a fehér, esetleg valamelyik másik szín. De azt is jelentheti a színek vázlata, hogy ilyen sokféle tulajdonság jellemez Téged.

Van benned kedvesség, vidámság és szomorúság, időnként szigor, értetlenség, figyelmesség és figyelmetlenség, fegyelmezetttség és fegyelmezetlenség, segítőkészség és közömbösség, és sorolhatnám az emberi tulajdonság párokat, amelyek jellemeznek minket. Az a legfontosabb, hogy az értékek harmonikus hordozói legyünk, vigyázva arra, hogy a pozitív tulajdonságok kerekedjenek felül a negatív jellemzőkön.

Ha Te magad, a családod, a közösséged elindul egy közös összhang megteremtésének útján, akkor megvalósul az emberiség örök álma, az „Éden”, a harmonikus közös együttlét állapota. Ezt mutatja a 3. kép.

(3. kép: Majális)

Egy profán impresszionista, a természetet, az emberi harmóniát, a közösségi együttlét boldog érzését és élményét hordozó alkotás. Nincs mit tagadni, erre vágyunk. Magunkban, családjunkban, közösségi életterületben.

Bár gondolom sokan sejtették, de most nyilvánvalóvá teszem, hogy a kamasz mesekönyv fiatal szereplői – elterelve a teremőr figyelmét – ebbe a képbe léptek bele. Egy közösségi együttlét ideális világába. A mai fiatalok ruházata csodálkozást váltott ki a fűvön a hódító udvarlóikat hallgató hölgyekből.

Most egy szokatlan bekezdést olvasok fel. Mondhatnám azt is, hogy nyilvános gyónást szeretnék végezni virtuális jelenlétetekben, miközben itt ül mellettem

Ibolya, a feleségem, aki most technikai segítóm. Csütörtökön délben ténylegesen a fogorvoshoz voltam hivatalos. Azt mondtam, hogy 10 órára kell mennem, mert különben az engem féltő és óvó párom a járvány ki tudja hányadik hullámának csúcsán nem engedett volna el. Hová mentem? Ti már ki is találtátok, de bizonyára már Ő is. A fogorvosi program előtt felszöktem a Nemzeti Galériába. Megnéztem az előbb látott képeket. Úgy éreztem, hogy a titkos múzeumi látogatásom a mai beszédemnek egy megerősítő hitelesítést ad. Annyit elárulhatok, hogy csak az időm rövidege (és nem a teremőr jelenléte) akadályozott meg, hogy belelépjek a képbe és része legyek a Majális boldog közösségének.

Ezek után nyissunk be a szakrális világ ajtaján. Az idilli és paradicsomi állapotokról beszél az egyház klasszikus művészeti ágának karácsonyi alkotása. Eltelt néhány hónap a két várandós asszony Erzsébet és Mária szimbolikus találkozása óta. Egy újabb csodálatos alkotás képe tárul elénk. Ennek a képnek egyetlen főszereplője van, egy zsidó újszülött, egy zsidó kisbaba. Adventi várakozásunk beteljesítője.

(4. kép: karácsonyi ikon)

A Bibliában karácsonykor felolvassuk a gyermekségevangelium midrás történetét. Máté és Lukács evangélista elbeszélésében nem az a fontos, hogy megtörtént-e, vagy hogy pontosan így történt-e. Nem valós történeti eseménynek íródott, még akkor sem, ha a benne szereplő személyek vagy földrajzi helységek a valóságban fellelhetőek. A gyermekségevangelium története tanítást hordoz magában, és ez a legfontosabb jellemzője. Egy mondatban összefoglalható a lényeg: Új Mózes, új Tanító született a világra.

Aki nem figyel oda arra amit ez a fiatal vándortanító tanított és tett, az csak össze-vissza bóklászik, és nem fog rátalálni élete céljára és értelmére. Hajolj közelebb a képernyőhöz! Te hol vagy rajta? Talán Te vagy a kép jobb felső részén az egyik pásztor, akit meg tudott győzni az angyal, hogy érdemes elindulni az Úton? Vagy talán a kép bal oldalán felbukkanó három király egyikeként érkezett a nagy eseményre? Talán a kép bal alsó részén segíteni jöttél fürdetéshez? Vagy a butának

látszó ökör és szamár szemével csodálkozol rá a világnak reményt adó gyermekre? De azon sem csodálkoznék, ha a jobb alsó sarokban gondjaiban elmerülő apában ismernél magadra, vagy az anyára, aki körbe nézve vár segítséget. Bárhol találsz magadra a képen, légy biztos benne, hogy Isten Veled van és az angyalok Rád is vigyáznak!

Kedves bokorbeli Testvéreim!

Most karácsonykor azt az alapállást kell tudatosítani magunkban, hogy Isten nemcsak úgy általában a teremtett világban jelen van, hanem személyesen bennem, Benned, mindannyiunkban jelen van. A zsidók egy héber szóval jellemzik ezt az állandó isteni jelenléte kifejező állapotot: a **sekhina** szóval. Jézus is átélte Isten szeretetének az egész világot átjáró jelenlétét (talán éppen akkor, amikor Erzsébet gyermeke, János megkeresztelte a Jordánban). A házastársban, a gyermekekben, a rokon körben, barátaink, munkatársaink sőt még a rosszindulatú embertársaink között is ott van Isten jelenléte. De vegyük észre az isteni jelenléte a tűzhelyen készülő húslevesben, a szobánk növényeiben és a csapból kifolyó vízben, és sorolhatnám Isten rólunk gondoskodó szeretetét és ajándékait. Szent Ferenc még a bajokért és megpróbáltatásokért, de még a halálért is áldást mond. Testvérként fogadja el az emberi élet evilági befejezését. Mint az angyalok a pásztoroknak, én is örömet mondok Nektek! Ti már nagy titkok tudói vagytok. Számotokra nem csupán a karácsonyi gyermek születése, hanem a gyermekből lett Tanítónak a közösségeinkben megismert tanítása a legnagyobb ajándék. Az a jézusi tanítás, amely képes életünket és a világot széppé tenni.

Az adás, az osztozkodás új világot teremt. A kicsik, elesettek, a sérültek és gyengék szolgálata, segítése, felemelése teremt igazi közösséget. De ugyanilyen nagy feladatként tanultuk meg a kisgyermekből felnőtté lett férfitől, hogy a megbocsátás és az ellenségszeretet gyakorlása nélkül soha nem lesznek paradicsomi állapotok a Földön. Az ellenségszeretet nélkül nincs Majális. Pedig erre vágyunk, és erről a világharmónia utáni vágyról szól a karácsony. Hidd el, hogy jobbá lesz a világ, ha Te is hozzáteszed a magad részét, ha tovább munkálkodsz személyes festményed tökéletesítésén.

Befejezésül azt kívánom Nektek, hogy mindig és mindenben tapasztaljátok meg Isten csodálatos jelenlétét, amely a megtapasztalt szeretet továbbadására készítet Titeket is.

Amen.

Zene bevezetése:

Most 5 percet töltsetek el belső csenddel, és közben hallgassátok meg egy ma is élő és alkotó pap zeneszerző Marco Frisina (Szent Ignác imájának latin szövegére megírt) kórusművét, az Anima Christi-t, amelyben két magyar fiatal, Nagy Borbála és Boros Máttyás szólóéneke is elhangzik.

x-x-x-x